

evaluatie, monitoring, effectonderzoek en data

Ouderlijk opleidingsniveau en onderwijsachterstanden van kinderen

Veranderingen in de periode 1995-2011

Daan Fettelaar | Lia Mulder | Geert Driessen

Projectnummer: 34001533

© 2014 ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Managementsamenvatting

De sterke samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de prestaties van hun kinderen is het fundament waarop het achterstandenbeleid is gebouwd. Zowel de gewichtenregeling als de impuls gelden worden daarom toegekend op basis van opleidingsniveau van de ouders. Dat opleidingsniveau stijgt echter gestaag. Door de verbeterde aansluiting tussen de onderwijssoorten, het feit dat jongeren vaker kiezen voor hogere onderwijssoorten, en de groei van het aantal gediplomeerden, is het aandeel lager opgeleiden de laatste jaren afgenomen en het aandeel hbo/wo-opgeleiden toegenomen (Ministerie van OCW, Trends in beeld, 2014).

Als de relatie tussen opleidingsniveau van de ouders en de prestaties van hun kinderen in de loop van de tijd ongewijzigd is gebleven, zou een stijging van het opleidingsniveau tot gevolg hebben dat de prestaties van de kinderen ook verbeteren en dat er daardoor minder onderwijsachterstanden zijn. Maar als de relatie tussen het opleidingsniveau en prestaties in de loop van de tijd minder sterk is geworden, kan het gevolg zijn dat het opleidingsniveau van de ouders is gestegen zonder dat de achterstand van hun kinderen is afgenomen. Het aandeel leerlingen zonder gewicht neemt dan weliswaar af, maar het aandeel kinderen met een achterstand blijft gelijk. Scholen krijgen dan minder geld voor achterstandsbestrijding, terwijl de achterstanden feitelijk even groot zijn gebleven. Uit het onderzoek naar de hardnekkige achterstand van de autochtone achterstandsleerlingen (Mulder e.a., 2014) lijkt dit idee op veel scholen te leven. In interviews die in het kader van dat onderzoek zijn afgenomen werd regelmatig opgemerkt dat het aandeel gewichtenleerlingen was afgenomen omdat meer ouders een opleiding op mbo-niveau hadden gevolgd, maar dat de achterstand van de leerlingen nog steeds even groot was. Volgens de betreffende directeuren kregen ze minder geld, terwijl de problematiek hetzelfde was gebleven.

Om zicht te krijgen op de gevolgen van het stijgende opleidingsniveau van de ouders voor de prestaties van de kinderen is in dit rapport nagegaan hoe de relatie tussen opleidingsniveau en prestaties zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld. Zijn de achterstanden van leerlingen daadwerkelijk kleiner zijn geworden als gevolg van het hogere opleidingsniveau van de ouders? En als dat niet het geval is, kloppen de in de gewichtenregeling gehanteerde criteria met betrekking tot het opleidingsniveau van de ouders nog wel?

De kernvragen in dit rapport luiden:

- Hoe heeft het opleidingsniveau van ouders van basisschoolleerlingen zich tussen 1995 en 2011 ontwikkeld?
- Hoe heeft de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en prestaties van hun kinderen zich in die periode ontwikkeld?
- Hoe verhouden de prestaties van de kinderen zich tot de criteria voor de huidige gewichtenregeling?

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn analyses uitgevoerd op de data van het PRIMA-onderzoek in 1995, 1999 en 2003, en van het COOL⁵⁻¹⁸-onderzoek in 2008 en 2011. Er is gebruikt gemaakt van de beschikbare informatie over het opleidingsniveau en de etnische herkomst van de ouders en de taal- en rekenprestaties van hun kinderen in groep 2 en groep 8.

Het onderzoek maakt deel uit van het onderzoeksprogramma 'Van voorschools tot en met groep 8: thema's uit het onderwijsachterstandenbeleid onderzocht' dat in opdracht van de Programmaraad voor Beleidsgericht Onderwijsonderzoek van het NRO is uitgevoerd.

De ontwikkeling van de relatie opleidingsniveau ouders en prestaties kinderen

De PRIMA- en COOL-data in de periode 1995-2011 bevestigen dat het opleidingsniveau in Nederland is gestegen. Het aandeel ouders met lager (beroeps)onderwijs als hoogst genoten opleidingsniveau is in die periode afgenomen, en het aandeel dat hoger onderwijs heeft gevolgd is gestegen. Bij allochtone ouders is het percentage ouders met als hoogste opleiding maximaal lager onderwijs in die periode zelfs gehalveerd: van 32,8 naar 16,3.

In de hele periode 1995-2011 is er sprake van een samenhang tussen opleidingsniveau van de ouders en de prestaties van de kinderen: hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger de taal- en rekenscores van hun kinderen. Bij gelijk opleidingsniveau scoren de autochtone leerlingen beduidend beter dan de allochtone leerlingen. Niet alleen de hoogste opleiding in het gezin blijkt een rol te spelen, maar ook of beide ouders deze hoogste opleiding hebben genoten, of dat de andere ouder een lager opleidingsniveau heeft bereikt. In het laatste geval is de score van hun kinderen namelijk lager. Verder maakt het ook uit of de moeder dan wel de vader de hoogste opleiding heeft genoten. In veel gevallen is de gemiddelde score hoger als de *moeder* de hoogste opleiding heeft gevolgd.

De toetscores van de in PRIMA en COOL gebruikte toetsen zijn niet zondermeer vergelijkbaar. Om de scores over de jaren heen toch met elkaar te kunnen vergelijken, zijn in dit rapport *relatieve* scores in de vorm van percentielscores gebruikt. Percentielscores geven de relatieve positie (rang) qua vaardigheid taal en rekenen weer. Dat maakte het echter lastig om ontwikkelingen in prestaties van leerlingen vast te stellen. Vanwege de stijging van het opleidingsniveau van de ouders verandert de omvang van de opleidingscategorieën namelijk en dat werkt direct door op de gemiddelde percentielscores. Een negatieve tendens kan dan bijvoorbeeld betekenen dat de gemiddelde prestaties zijn gedaald, maar het kan ook een gevolg zijn van het feit dat de groep groter is geworden. Dat speelt vooral bij de hoogste opleidingscategorieën. De in dit rapport gepresenteerde trends moeten daarom met de nodige voorzichtigheid worden bekeken. Wat we wel met zekerheid kunnen vaststellen is dat de allochtone leerlingen van ouders met maximaal lager onderwijs sinds 1995 zowel op taal als op rekenen veel beter zijn gaan presteren.

Hoe verhouden de prestaties van de kinderen zich tot de criteria voor de huidige gewichtenregeling?

De belangrijkste vraag in dit rapport is of, met het gestaag stijgen van het opleidingsniveau van de ouders, de opleidingscriteria in de gewichtenregeling nog wel kloppen. Om daar zicht op te krijgen zijn de prestaties van leerlingen die geen gewicht krijgen vergeleken met die van de gewichtenleerlingen, waarbij een uitsplitsing wordt gemaakt naar (24) verschillende combinaties van opleidingsniveau van de ouders.

De conclusie is dat de *autochtone* leerlingen zonder gewicht in groep 2 en in groep 8 bij vrijwel alle opleidingscombinaties op taal en rekenen nog steeds hoger scoren dan de gewichtenleerlingen (met uitzondering van twee categorieën met zeer weinig leerlingen). Het feit dat het opleidingsniveau van de ouders is gestegen, heeft er (nog) niet toe geleid dat de criteria van de gewichtenregeling zouden moeten worden herzien. Daarbij maken we wel de kanttekening dat het mbo in dit onderzoek als één opleidingscategorie is beschouwd, terwijl volgens scholen juist leerlingen van ouders met een mbo1,2-opleiding hetzelfde of zwakker presteren dan leerlingen van ouders met maximaal een vmbo-opleiding (Mulder, e.a. 2014). Het was daarom wenselijk geweest als de opleidingscategorie mbo uitgesplitst had kunnen worden naar mbo1,2 en mbo3,4. Helaas was die informatie in dit onderzoek niet beschikbaar.

De *allochtone* leerlingen zonder gewicht scoren in groep 2 daarentegen bij taal en rekenen op hetzelfde niveau of lager dan de 0,3- en/of 1,2-leerlingen. Dat geldt voor alle opleidingscombinaties, uitgezonderd de rekenprestaties van leerlingen van wie de ouders allebei een hbo- of wo-opleiding hebben. Dit beeld zien we niet alleen in

2011, maar ook in de periode 1999-2008. Dat betekent dat de relatief lage prestaties van de leerlingen zonder gewicht niets te maken hebben met de stijging van het opleidingsniveau, maar het gevolg is van het feit dat naast opleidingsniveau ook etniciteit een groot effect heeft op de prestaties van de kinderen.

In tegenstelling tot groep 2 zijn er bij de allochtone leerlingen zónder gewicht in groep 8 nauwelijks opleidingscombinaties waarbij de gemiddelde rekenscores op of onder het niveau liggen van die van de gewichtenleerlingen. Bij taal komt dat wel vaker voor, maar ook hier veel minder dan in groep 2.

Conclusie

Het belangrijkste doel van dit rapport was na te gaan of het opleidingscriterium in de gewichtenregeling nog wel voldoet nu het opleidingsniveau in Nederland gestaag stijgt. Door het hogere opleidingsniveau van de ouders zijn er steeds minder gewichtenleerlingen waardoor scholen vanuit de gewichten- en impulsregeling minder budget krijgen om onderwijsachterstanden te bestrijden. Veel scholen vinden dat onrechtvaardig omdat naar hun idee de achterstand van de leerlingen niet is veranderd.

Uit de in dit rapport gepresenteerde resultaten kan worden geconcludeerd dat de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de (relatieve) prestaties van de kinderen weinig is veranderd. De prestaties van *autochtone* kinderen zonder gewicht zijn gemiddeld genomen nog steeds hoger dan die van de gewichtenleerlingen. Dat was in 1995 zo, en is 2011 nog steeds het geval. Wat sinds 1995 ook niet is veranderd is het feit dat de etnische herkomst van de ouders een belangrijke rol speelt bij de prestaties van de kinderen. Dat blijkt ook nu weer uit het feit dat allochtone kinderen zonder gewicht in groep 2 bij veel opleidingscombinaties van de ouders (ook met hoger opgeleide ouders) op hetzelfde niveau of zelfs lager scoren dan de 0,3-gewichtenleerlingen en bij een aantal combinaties ook lager dan de 1,2-leerlingen. Dat de gewichten in groep 8 veel beter corresponderen met de prestaties van de allochtone leerlingen dan in groep 2 kan erop wijzen dat het effect van etniciteit gedurende het basisonderwijs kleiner wordt. Maar dat kunnen we op basis van onze gegevens niet met zekerheid vaststellen, omdat groep 2 en groep 8 twee verschillende cohorten zijn (met bijvoorbeeld een andere samenstelling naar herkomstland) die niet zondermeer met elkaar vergeleken kunnen worden.

In de gewichtenregeling wordt uitgegaan van het hoogste opleiding binnen het gezin. Een van de conclusies in dit rapport is dat het opleidingsniveau van de *andere* ouder ook veel bijdraagt aan de prestaties van de kinderen. De combinatie van het opleidingsniveau van *beide* ouders is dus een betere voorspeller van de prestaties, waar ook in de gewichtenregeling wellicht rekening mee gehouden zou moeten worden.

Inhoud

Managementsamenvatting	iii
1 Probleemstelling en onderzoeksopzet	1
1.1 Inleiding en onderzoeksvragen	1
1.2 Databronnen en instrumenten	3
1.3 Opbouw van het rapport	6
2 Ontwikkelingen in opleidingsniveau van de ouders	7
2.1 Het hoogste opleidingsniveau in het gezin in de periode 1995-2011	7
2.2 Het hoogste opleidingsniveau in het gezin: autochtoon versus allochtoon	8
2.3 Het hoogste opleidingsniveau in het gezin: vaders versus moeders	10
2.4 Conclusie	13
3 Ontwikkelingen in de samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties van hun kinderen	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Samenhang tussen het hoogste opleidingsniveau binnen het gezin en de prestaties van de kinderen	16
3.3 Conclusie	22
4 De schoolprestaties in relatie tot de huidige gewichtenregeling	25
4.1 De gewichtenregeling	25
4.2 Opleidingscombinaties op basis van informatie uit de oudervragenlijst	26
4.3 De prestaties van leerlingen met en zonder gewicht in groep 2	28
4.3.1 Leerlingen zonder gewicht afgezet tegen de leerlingen met een gewicht	28
4.3.2 Autochtone en allochtone leerlingen zonder gewicht afgezet tegen de leerlingen met een gewicht	35
4.4 De prestaties van leerlingen met en zonder gewicht in groep 8	39
4.5 Conclusie	40
Literatuur	43
Bijlage 1	47
	vii

1 Probleemstelling en onderzoeksopzet

1.1 Inleiding en onderzoeksvragen

Het Onderwijsachterstandenbeleid is gericht op het voorkomen en bestrijden van achterstanden die het gevolg zijn van sociaal-economisch en cultureel bepaalde factoren gelegen in de thuissituatie van de leerlingen. Bij de start van dat beleid in 1985 werden er daarbij drie indicatoren gehanteerd, namelijk het opleidingsniveau van de ouders, hun beroepsniveau en hun geboorteland. Momenteel geldt alleen nog het opleidingsniveau. Om te compenseren voor deficiënties in de thuissituatie ontvangen scholen extra formatie, c.q. budget. Daarvoor krijgen de betreffende doelgroepleerlingen een zogenoemd leerlinggewicht, afhankelijk van de (veronderstelde) ernst van de achterstand (Driessen, 2014). Een kind in een ongunstiger thuissituatie wordt voor de berekening van de formatie zwaarder gewogen dan een kind in een gunstiger thuissituatie. Het percentage doelgroepleerlingen van het Onderwijsachterstandenbeleid is de afgelopen jaren sterk verminderd. In 2005/06 kregen scholen gemiddeld voor 23 procent van hun leerlingen een leerlinggewicht toegekend, in 2009/10 was dat gedaald naar 14 procent (Claassen & Mulder, 2011). De daling tussen 2005 en 2009 moet grotendeels worden toegeschreven aan de aanscherping van de criteria. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een gewicht zijn in die periode strenger geworden, met name doordat etniciteit als criterium is geschrapt. Maar ook de stijging van het opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking heeft tot gevolg dat het aantal achterstandsleerlingen verder daalt. Dat is een autonome ontwikkeling die ervoor zorgt dat besturen en scholen steeds minder budget voor achterstandsbestrijding krijgen. Ze krijgen niet alleen minder gewichtengeld, maar ook minder budget in het kader van de zogenaamde impulsregeling. Dat laatste budget wordt immers ook vastgesteld op basis van het aantal achterstandsleerlingen op een school. Het stijgende opleidingsniveau van de ouders was een van de redenen waarom de doelstelling van de nieuwe gewichtenregeling, namelijk dat er meer geld zou gaan maar de plattelandscholen, niet is gerealiseerd (Claassen & Mulder, 2011).

De stijging van het opleidingsniveau is duidelijk zichtbaar in Tabel 1.1. Uit deze tabel blijkt dat het deel van de beroepsbevolking dat alleen basisonderwijs of lager beroepsonderwijs heeft gevolgd tussen 1996 en 2012 met bijna 10%-punten is afgeno-

men, en dat tegelijkertijd het deel dat hoger onderwijs heeft gerealiseerd met 10%-punten is gestegen.

Tabel 1.1 – Opleidingsniveau Nederlandse beroepsbevolking tussen 1996 en 2012 (in procenten)

	1996	2000	2004	2008	2012
Basisonderwijs	13,8	12,1	9,9	8,4	8,2
Vmbo, avo onderbouw, mbo 1	26,1	26,2	24,7	23,9	22,5
Havo, vwo, mbo 2-4	40,1	40,5	41,0	41,0	40,7
Hbo, wo-bachelor	12,4	13,9	15,7	17,0	18,7
Wo-master, doctoraal	7,6	7,4	8,7	9,7	9,9
Totaal	100	100	100	100	100

Bron: Statistisch jaarboek (CBS, 2006); CBS Statline

Er zijn verschillende verklaringen voor de stijging van het opleidingsniveau. Zo is de overheid in de loop der tijd steeds activerender gaan optreden, is de leerplichtleeftijd gestegen en is deelname aan het hoger onderwijs gestimuleerd (Onderwijsraad, 2009). Daarnaast zijn de hogere opleidingsniveaus van ouders ook het gevolg van een proces van meritocratisering. Meer mensen zijn in staat om verder te leren dan hun eigen ouders en ze worden minder gehinderd door klassenverschillen. Vooral voor jongere cohorten allochtonen waren er kansen voor onderwijsmobiliteit (Tolsma & Wolbers, 2012).

De gedachte achter het onderwijsachterstandenbeleid is dat leerlingen van laag opgeleide ouders van huis uit minder bagage meekrijgen en daar op school voor moeten worden gecompenseerd. Scholen krijgen daarom voor deze leerlingen extra financiële middelen, die ze naar eigen inzicht kunnen inzetten. De samenhang tussen opleidingsniveau van de ouders en de prestaties van hun kinderen is het fundament waarop het achterstandenbeleid is gebouwd.

De vraag is nu of het stijgende opleidingsniveau van de ouders tot gevolg heeft dat er ook daadwerkelijk minder onderwijsachterstanden zijn. Als de relatie tussen opleidingsniveau van de ouders en de prestaties van hun kinderen in de loop van de tijd ongewijzigd is gebleven, zou dat feitelijk zo moeten zijn. Maar als de relatie tussen het opleidingsniveau en prestaties in de loop van de tijd minder sterk is geworden, zal het gevolg zijn dat het opleidingsniveau van de ouders stijgt, zonder dat de (relatieve)

achterstand van hun kinderen afneemt. Het aandeel leerlingen zonder gewicht neemt dan weliswaar af, maar het aandeel kinderen met een achterstand blijft gelijk. Scholen krijgen dan minder geld voor achterstandsbestrijding, terwijl de achterstanden even groot zijn gebleven.

Om zicht te krijgen op de gevolgen van het stijgende opleidingsniveau van de ouders voor de prestaties van de kinderen wordt in dit rapport nagegaan hoe de relatie tussen opleidingsniveau en prestaties zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld. Zijn de relatieve achterstanden van leerlingen daadwerkelijk kleiner zijn geworden als gevolg van het hogere opleidingsniveau van de ouders? En als dat niet het geval is, kloppen de in de gewichtenregeling gehanteerde criteria met betrekking tot het opleidingsniveau van de ouders nog wel?

De kernvragen in dit rapport luiden:

- Hoe heeft het opleidingsniveau van ouders van basisschoolleerlingen zich tussen 1995 en 2011 ontwikkeld?
- Hoe heeft de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en prestaties van hun kinderen zich in die periode ontwikkeld?
- Hoe verhouden de prestaties van de kinderen zich tot de criteria voor de huidige gewichtenregeling?

Bij deze vragen wordt steeds onderscheid gemaakt tussen autochtone en allochtone leerlingen en ouders. Recent onderzoek laat namelijk zien dat er bij eenzelfde ouderlijk opleidingsniveau allochtone kinderen lager presteren dan autochtone kinderen, met andere woorden dat er sprake lijkt van een zelfstandige etnische factor (Driessen, 2012; Driessen & Merry, 2014; Roeleveld e.a., 2011).

1.2 Databronnen en instrumenten

Voor de analyses maken we gebruik van gegevens uit drie metingen (in 1995, 1999, 2003) van het PRIMA-cohortonderzoek en twee metingen (in 2008, 2011) van het COOL⁵⁻¹⁸-cohortonderzoek (Driessen e.a., 2000, 2004, 2009, 2012; Jungbluth, Peetsma & Roeleveld, 1996). Zowel PRIMA als COOL zijn grootschalige cohortonderzoeken waarbij periodiek enkele tienduizenden leerlingen op ruim 500 scholen zijn getoetst, achtergrondgegevens zijn opgevraagd uit de schooladministraties en vragenlijsten zijn afgenomen bij leerlingen, leerkrachten en ouders. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen wordt met name gebruikt gemaakt van de be-

schikbare informatie over het opleidingsniveau en de etnische herkomst van de ouders en de taal- en rekenprestaties van hun kinderen.

Informatie over het ouderlijk opleidingsniveau is op twee manieren verkregen. In de eerste plaats via de schooladministraties. Daarin is het opleidingsniveau van beide ouders afzonderlijk van vrijwel alle leerlingen opgenomen, met een indeling naar vier categorieën: maximaal lager onderwijs, maximaal lbo, maximaal mbo en hbo/universiteit.¹ Wanneer de informatie niet in het systeem was opgenomen, is aan de scholen gevraagd om de opleidingsniveaus schriftelijk aan ons door te geven. Op die manier is de respons op deze variabele opgehoogd tot 92 procent.

In de tweede plaats is aan de ouders van de leerlingen van groep 2 gevraagd een vragenlijst in te vullen. Een van de vragen ging over het gevolgde opleidingsniveau van beide ouders, waarbij ook is geïnformeerd naar het aantal jaren dat de betreffende opleiding is gevolgd en naar het al of niet behalen van een diploma. Dat leverde een zeer gedetailleerde indeling van het opleidingsniveau op. Het nadeel van de informatie uit de oudervragenlijst is echter dat de respons daarop lager is (rond de 70%) en selectief is verdeeld naar sociaal-etnische herkomst. Voor dit rapport is de schooladministratie daarom onze belangrijkste informatiebron; de informatie uit de oudervragenlijst is vooral van belang om de criteria van de huidige gewichtenregeling te toetsen.

Behalve van opleidingsniveau wordt in de analyses gebruik gemaakt van de volgende variabelen:

- het leerlinggewicht, afgeleid uit de opleidingscategorieën van de ouders;
- informatie over de etnische herkomst van de ouders, afkomstig uit het administratiesysteem van de school;
- het prestatieniveau van de leerlingen, vastgesteld met behulp van taal- en reken-toetsen. Voor dit onderzoek concentreren we ons tot de toetsen die aan het begin (groep 2) en aan het eind van het basisonderwijs (groep 8) zijn afgenomen.

Tabel 1.2 geeft een overzicht van de variabelen en de bronnen.

¹ De aanduidingen van de onderscheiden opleidingsniveau zijn in de loop der jaren veranderd. Terwille van de leesbaarheid houden we de oude benamingen aan.

Tabel 1.2 – Overzicht geselecteerde variabelen in PRIMA- en COOL, tijdstip van meting en groep waarin verzameld

Schooljaar	PRIMA			COOL	
	1994/95	1998/99	2002/03	2007/08	2010/11
Opleidingsniveau (schooladministratie)	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8
Etnische herkomst (schooladministratie)	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8
Leerlinggewicht (o.b.v. opleidingsniveau ouders)	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8
Opleidingsniveau (oudervragenlijst)	Ontbreekt	2	2	2	2
Taalvaardigheid (toetsscores)	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8
Rekenvaardigheid (toetsscores)	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8	2 en 8

Tabel 1.3 geeft gedetailleerde informatie over de toetsen die in de verschillende PRIMA- en COOL-metingen zijn afgenomen. Het betreft steeds toetsen uit het Cito-Leerlingvolgsysteem, met uitzondering van de vier in PRIMA afgenomen toetsen die speciaal voor PRIMA door het Cito zijn geconstrueerd. Hierbij dient overigens te worden aangetekend dat van de Leerlingvolgsysteemtoetsen verschillende versies bestaan (LVS en LOVS) die onderling niet kunnen worden vergeleken (www.cito.nl).

Tabel 1.3 – Overzicht afgenomen taal- en rekentoetsen in PRIMA en COOL, naar meting en groep

	PRIMA			COOL	
	1994/95	1998/99	2002/03	2007/08	2010/11
<i>Groep 2</i>					
Taal	Begripen	Begripen	Taal voor Kleuters	Taal voor Kleuters	Taal voor Kleuters
Rekenen	Ordenen	Ordenen	Ordenen	Ordenen	Ordenen
<i>Groep 8</i>					
Taal	PRIMA-toets	PRIMA-toets	PRIMA-toets	Begrijpend lezen	Begrijpend lezen
Rekenen	PRIMA-toets	Rekenen/ Wiskunde	Rekenen/ Wiskunde	Rekenen/ Wiskunde	Rekenen/ Wiskunde

De toetsen die tussen 1995 en 2011 zijn afgenomen, zijn door de jaren heen veranderd en niet zondermeer vergelijkbaar. Een score van bijvoorbeeld 50 op de ene taaltoets betekent niet hetzelfde als dezelfde score op een latere taaltoets. Het is daardoor niet mogelijk om algemene uitspraken te doen over bijvoorbeeld de vraag of het prestatieniveau over de jaren heen is gestegen. In dit rapport hebben we daarom geprobeerd dit probleem aan te pakken door na te gaan of er sprake is van *relatieve* verschuivingen op basis van *percentielscores*.

1.3 Opbouw van het rapport

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe het opleidingsniveau van de ouders van basisschoolleerlingen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Vervolgens bespreken we in hoofdstuk 3 de ontwikkelingen in de samenhang tussen het opleidingsniveau ouders en de taal- en rekenprestaties van hun kinderen. In hoofdstuk 4 worden deze bevindingen gerelateerd aan de criteria van de huidige gewichtenregeling. Het rapport wordt afgesloten met hoofdstuk 5 waarin een samenvatting van de resultaten wordt gegeven en conclusies worden getrokken.

2 Ontwikkelingen in opleidingsniveau van de ouders

In dit hoofdstuk gaan we in op de ontwikkelingen in het opleidingsniveau van ouders van basisschoolleerlingen vanaf het midden van de jaren '90. Hiervoor worden de gegevens benut van de *landelijk representatieve steekproeven* uit de PRIMA- en COOL-onderzoeken in de periode 1995-2011. De informatie over het opleidingsniveau komt uit de schooladministraties en heeft betrekking op de ouders van de leerlingen uit groep 2. Hierna kijken we in paragraaf 2.1 eerst naar de algemene ontwikkeling van het hoogste opleidingsniveau binnen het gezin. Vervolgens maken we onderscheid tussen autochtone en allochtone gezinnen (par. 2.2) en daarna tussen (autochtone en allochtone) vaders en moeders (par. 2.3).

2.1 Het hoogste opleidingsniveau in het gezin in de periode 1995-2011

In de gewichtenregeling is het hoogste opleidingsniveau binnen een gezin bepalend voor de vraag of een kind al of niet in aanmerking komt voor een extra gewicht. Wat was dat hoogste opleidingsniveau in 1995 en hoe heeft zich dat in de jaren daarna ontwikkeld? In Tabel 2.1 zijn de opleidingspercentages per jaar opgenomen. In het geval van eenoudergezinnen gaat het uiteraard om het niveau van de aanwezige ouder.

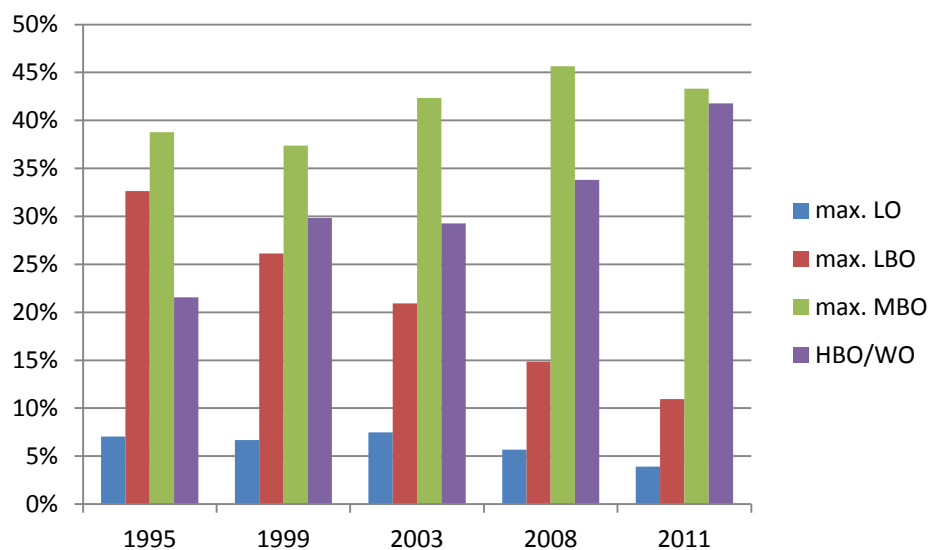
Tabel 2.1 – Hoogste opleidingsniveau in gezinnen in de periode 1995–2011 (kolompercentages)

	1995	1999	2003	2008	2011
Lo	7,0	6,7	7,5	5,7	3,9
Lbo	32,6	26,1	20,9	14,9	11,0
Mbo	38,8	37,4	42,3	45,6	43,3
Hbo/wo	21,5	29,8	29,3	33,8	41,8

In 1995 is in 7 procent van de gezinnen lager onderwijs (lo) het hoogste onderwijs dat is gevolgd; in 2011 is dit percentage afgenomen tot nog geen 4 procent. Het percenta-

ge gezinnen met lbo als hoogste opleidingsniveau is sinds 1995 sterk gedaald: in 1995 ging het nog om bijna 33 procent, in 2011 om nog slechts 11 procent. Het aandeel gezinnen met als hoogste opleiding middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is tussen 1995 en 2008 gestegen van 39 naar 46 procent, maar is daarna weer iets afgenomen tot 43 procent in 2011. Het percentage gezinnen met hoger beroepsonderwijs (hbo) of wetenschappelijk onderwijs (wo) is tussen 1995 en 2011 bijna verdubbeld: van 22 naar 42. In Figuur 2.1 is deze ontwikkeling in een grafiek weergegeven.

Figuur 2.1 – Hoogste opleidingsniveau in het gezin in de periode 1995–2011

In de grafiek is duidelijk zichtbaar dat het aandeel gezinnen met lager onderwijs en lager beroepsonderwijs als hoogst genoten opleidingsniveau afneemt, en het aandeel gezinnen waarvan tenminste één van de ouders hoger onderwijs (hbo/wo) heeft gevolgd stijgt.

2.2 Het hoogste opleidingsniveau in het gezin: autochtoon versus allochtoon

Welke verschillen zijn er tussen autochtone en allochtone gezinnen wat betreft de ontwikkeling van het hoogste opleidingsniveau? Informatie daarover staat in Tabel 2.2. Een gezin wordt als allochtoon beschouwd wanneer tenminste één van de ouders

niet in Nederland is geboren. Als een leerling één ouder heeft of van slechts één ouder het geboorteland bekend is, dan geldt het herkomstland van die ouder.

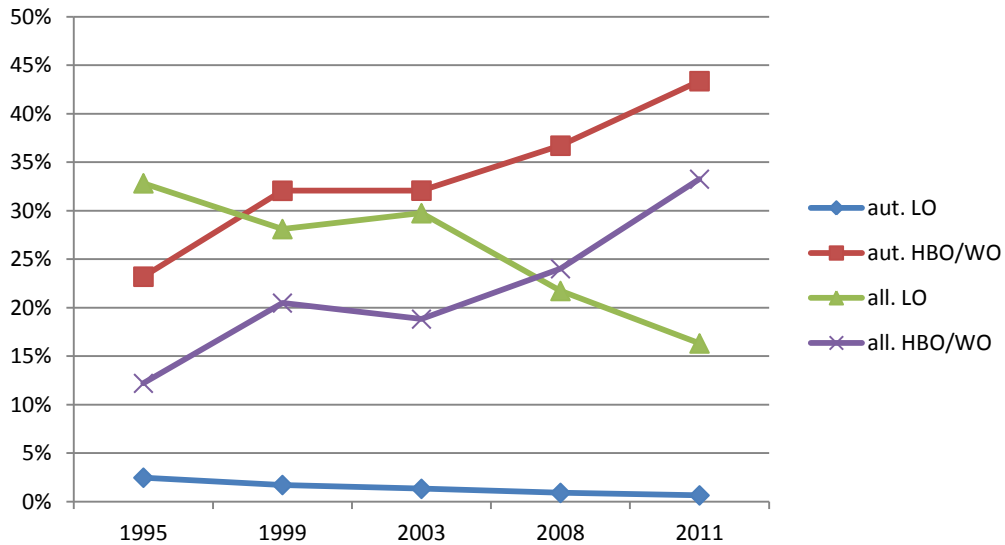
Tabel 2.2 – Hoogste opleidingsniveau in autochtone en in allochtone gezinnen in de periode 1995–2011 (kolompercentages)

	1995	1999	2003	2008	2011
<i>Autochtoon</i>					
Lo	2,5	1,7	1,3	0,9	0,7
Lbo	33,1	25,4	20,0	13,3	10,0
Mbo	41,3	40,9	46,6	49,1	45,9
Hbo/wo	23,2	32,1	32,1	36,7	43,4
<i>Allochtoon</i>					
Lo	32,8	28,1	29,8	21,7	16,3
Lbo	30,3	29,3	24,1	20,0	14,9
Mbo	24,7	22,1	27,3	34,2	35,5
Hbo/wo	12,2	20,5	18,8	24,0	33,3

In gezinnen waarin beide ouders in Nederland zijn geboren, bedroeg het aandeel ouders met maximaal lager onderwijs in 1995 slechts 2,5 procent, terwijl dit met 33 procent juist de meest voorkomende categorie in allochtone gezinnen was. Een hoogste opleiding op maximaal mbo- of hbo/wo-niveau kwam daarentegen twee keer zo vaak voor bij autochtone als bij allochtone gezinnen. Alleen lbo als hoogste opleiding kwam in 1995 bij beide categorieën in ongeveer dezelfde mate voor (allebei rond de 30%).

Sinds 1995 is er veel veranderd. Dat blijkt uit de tabel, maar ook uit Figuur 2.2. In deze figuur is de ontwikkeling in percentages ‘hoogste opleiding maximaal lager onderwijs’ en ‘hoogste opleiding hbo/wo’ voor autochtone en allochtone gezinnen tegen elkaar afgezet.

Figuur 2.2 – Hoogste opleidingsniveau in autochtone en in allochtone gezinnen in de periode 1995–2011

Het percentage autochtone gezinnen met als hoogste opleiding maximaal lager onderwijs is in de periode 1995-2011 afgenomen van 2,5 naar 0,7. Onder allochtone gezinnen is dit percentage in die periode spectaculair afgenomen van 32,8 naar 16,3, een halvering dus. Tussen 1995 en 2011 is het aandeel allochtone gezinnen met hoger onderwijs (hbo/wo) als hoogste opleiding ongeveer evenveel toegenomen als het aandeel autochtone gezinnen met die opleiding: van 23 naar 43 procent bij autochtone gezinnen en van 12 naar 33 bij allochtone gezinnen; bij beide groepen een toename van circa 20 procent dus.

2.3 Het hoogste opleidingsniveau in het gezin: vaders versus moeders

In 1995 hadden autochtone moeders in vergelijking tot autochtone vaders een wat lager opleidingsniveau. Zo had ongeveer een op de vijf vaders een hbo/wo-opleiding tegen een op de zeven moeders. Maar de opleidingsniveaus zijn in de loop van de tijd naar elkaar toegroeid, zoals te zien is in Tabel 2.3.

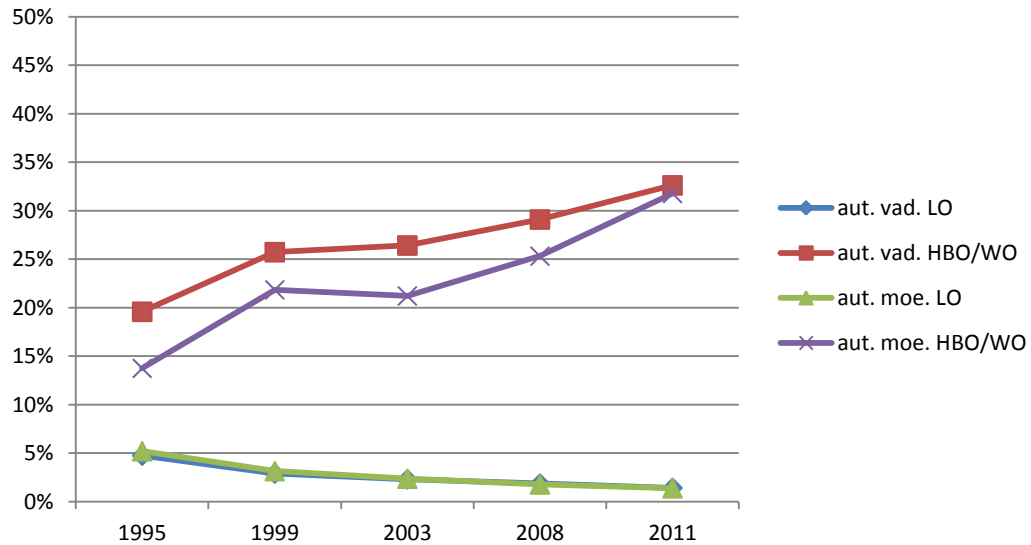
Tabel 2.3 – Opleidingsniveau van autochtone vaders en moeders in de periode 1995–2011 (kolompercentages)

	1995	1999	2003	2008	2011
<i>Vader</i>					
Lo	4,8	2,9	2,3	1,9	1,4
Lbo	41,3	36,6	32,0	25,1	20,9
Mbo	34,3	34,8	39,2	43,9	45,0
Hbo/wo	19,6	25,7	26,4	29,1	32,6
<i>Moeder</i>					
Lo	5,2	3,2	2,4	1,8	1,4
Lbo	42,0	34,6	27,1	20,2	15,3
Mbo	39,1	40,4	49,3	52,7	51,6
Hbo/wo	13,8	21,9	21,2	25,3	31,8

In 2011 is het aandeel hoog opgeleide vaders en moeders vrijwel gelijk, en zijn er wat meer moeders dan vaders met een opleiding op mbo-niveau. Gemiddeld genomen hebben de moeders in 2011 dus een wat hoger opleidingsniveau dan de vaders.

In Figuur 2.3 worden de ontwikkelingen voor autochtone vaders en autochtone moeders met hooguit lager onderwijs en die met hoger onderwijs nog eens grafisch weergegeven.

Figuur 2.3 – Opleidingsniveau van autochtone vaders en moeders in de periode 1995–2011

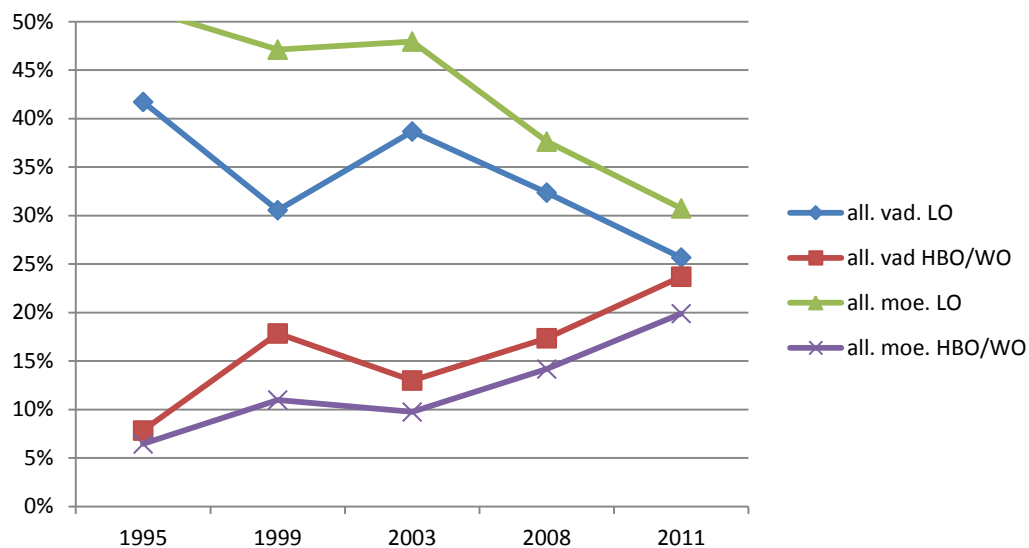
In Tabel 2.4 worden de opleidingsniveaus van *allochtone* vaders en moeders gepresenteerd. Daaruit blijkt dat in 1995 zowel van de vaders als van de moeders 75% minder dan mbo heeft gevolgd. Maar bij allochtone moeders gaat het daarbij vaker dan bij vaders om alleen lager onderwijs (51 vs. 41%). Het aandeel met mbo en hoger onderwijs ligt bij vaders en moeders vrijwel gelijk.

Tabel 2.4 – Opleidingsniveau van allochtone vaders en moeders in de periode 1995–2011 (kolompercentages)

	1995	1999	2003	2008	2011
<i>Vader</i>					
Lo	41,7	30,6	38,7	32,4	25,7
Lbo	33,6	33,1	27,3	22,5	20,7
Mbo	16,9	18,5	21,0	27,8	29,9
Hbo/wo	7,8	17,8	13,0	17,4	23,7
<i>Moeder</i>					
Lo	51,3	47,1	48,0	37,6	30,7
Lbo	23,6	24,0	20,0	18,6	15,8
Mbo	18,7	17,9	22,3	29,6	33,6
Hbo/wo	6,4	11,0	9,7	14,2	19,9

Voor de ontwikkeling over jaren heen hebben we opnieuw de categorieën ‘maximaal lager onderwijs’ en ‘hoger onderwijs’ uit Tabel 2.4 in een grafiek weergegeven (Figuur 2.4).

Figuur 2.4 – Opleidingsniveau van allochtone vaders en moeders in de periode 1995–2011

Bij zowel allochtone vaders als moeders is te zien dat het percentage dat alleen lager onderwijs heeft gevolgd in de loop van de tijd daalt en het percentage dat hoger onderwijs heeft gevolgd stijgt. Maar waar de afstand tussen *autochtone* vaders en moeders in de onderzochte periode lijkt te zijn verdwenen (Figuur 2.3), laat Figuur 2.4 zien dat de achterstand van allochtone moeders ten opzichte van allochtone vaders in diezelfde periode niet is ingelopen.

2.4 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we laten zien dat ouders van basisschoolkinderen in de periode 1995-2011 steeds vaker een hogere vorm van onderwijs hebben gevolgd. Het aandeel gezinnen met lager (beroeps)onderwijs als hoogst genoten opleidingsniveau is in die periode afgenomen, en het aandeel gezinnen waarvan tenminste één van de ouders hoger onderwijs heeft gevolgd is gestegen.

Het percentage autochtone gezinnen met als hoogste opleiding maximaal lager onderwijs is in de periode 1995-2011 afgenomen van 2,5 naar 0,7. Bij allochtone gezinnen is dit percentage in die periode gehalveerd: van 32,8 naar 16,3. Aan de andere kant van het spectrum zien we dat het aandeel autochtone gezinnen met hoger onderwijs als hoogste opleiding binnen het gezin in diezelfde periode is gestegen van 23 naar 43 procent, en het aandeel allochtone gezinnen van 12 naar 33 procent.

Het opleidingsniveau van zowel vaders als moeders is tussen 1995 en 2011 gestegen. Dat heeft er in *autochtone* gezinnen toe geleid dat de afstand tussen vaders en moeders is verdwenen. Ook het opleidingsniveau van *allochtone* vaders en moeders is sterk gestegen, maar bij deze groep is de achterstand van de moeders op de vaders in diezelfde periode nog niet ingelopen.

De vraag is nu wat het gevolg van het gestegen opleidingsniveau van de ouders is voor de relatie met de onderwijsprestaties van de kinderen. Op die vraag gaan we in het volgende hoofdstuk in.

3 Ontwikkelingen in de samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties van hun kinderen

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we gezien dat het opleidingsniveau van de ouders tussen 1995 en 2011 gemiddeld genomen flink is gestegen. De vraag is wat het gevolg daarvan is voor de relatie tussen opleidingsniveau van de ouders en de prestaties van hun kinderen. Als de relatie tussen het opleidingsniveau en prestaties in de loop van de tijd minder sterk is geworden, dan zou het opleidingsniveau een minder goede voorspeller zijn van de prestaties en daarmee een minder goed criterium in de gewichtenregeling.

In dit hoofdstuk onderzoeken we de ontwikkeling van de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en de taal- en rekenprestaties van hun kinderen in de periode 1995-2011. We richten ons daarbij op de prestaties aan het begin en aan het eind van het basisonderwijs (groep 2 en groep 8). Het prestatieniveau is vastgesteld op basis van de taal- en rekentoetsen die in het kader van het PRIMA- en COOL-cohortonderzoek zijn afgenomen (zie Tabel 1.3).

De toetsscores zijn zogenoemde ‘vaardigheidsscores’. Deze hebben als voordeel dat ze over jaargroepen heen op één continue schaal liggen en met elkaar vergeleken kunnen worden. Vaardigheidsscores van verschillende toetsen en toetsversies zijn echter niet zondermeer vergelijkbaar. Dat geldt ook voor de verschillende toetsen die in PRIMA en COOL zijn afgenomen. Om de scores toch met elkaar te kunnen vergelijken, worden *relatieve* scores in de vorm van percentielscores gebruikt. Percentielscores geven de relatieve positie (rang) qua vaardigheid taal en rekenen weer, met een score tussen de 0 en 100. De middelste waarneming (mediaan) correspondeert met een percentielscore van 50: de helft van de leerlingen heeft dezelfde of een lagere vaardigheidsscore, de andere helft een hogere. Zo kunnen ook alle andere scores worden geïnterpreteerd. Als een leerling bijvoorbeeld een percentielscore 65 heeft,

dan is 65 procent van alle andere leerlingen in die groep even goed of slechter in taal of rekenen en 35 procent beter.²

De mate waarin de prestaties van leerlingen samenhangen met het opleidingsniveau van hun ouders is berekend door per onderzoeksjaar de verhouding in variantie van de percentielscore binnen en tussen ouderlijke opleidingscategorieën te bepalen. Dat resulteert in de zogenoemde eta-coëfficiënt. Hoe hoger deze waarde (die kan variëren van 0,00 tot 1,00), hoe sterker de prestaties samenhangen met het opleidingsniveau van de ouders. Voor de interpretatie in termen van belang of relevantie wordt voor eta doorgaans uitgegaan van de vuistregel die door Cohen wordt aangehouden: een eta van 0,10 beschouwt hij als een zwakke samenhang, van 0,30 als een matige samenhang, en een eta van 0,50 als een sterke samenhang (Cohen, 1988). Vanaf een eta van 0,10 is er zo gezien sprake van enige relevantie.

In de volgende paragraaf (3.2) kijken we naar de samenhang tussen het hoogste opleidingsniveau binnen het gezin en de prestaties van de kinderen. We doen dat eerst voor de totale groep en maken vervolgens een uitsplitsing naar autochtone en allochtone gezinnen. In paragraaf 3.3 maken we vervolgens de uitsplitsing naar het opleidingsniveau van vaders en moeders.

3.2 Samenhang tussen het hoogste opleidingsniveau binnen het gezin en de prestaties van de kinderen

Zoals hierboven aangegeven worden de analyses uitgevoerd op de gegevens van de leerlingen (en hun ouders) uit groep 2 en 8. We kijken naar de samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de taal- en rekenprestaties van de kinderen. We beginnen met de rekenprestaties in groep 2.

2 De relatieve positie op basis van percentielscores wordt ook door het Cito gebruikt voor de indeling van leerlingen in vijf niveaugroepen (I – V). Deze vijfdeling volgt uit een indeling van de leerlingen in kwintielen waarbij elke categorie 20% van de leerlingen bevat. Het hoogste niveau (I) omvat de 20% leerlingen met de hoogste toetsresultaten; het volgende niveau (II) bestaat uit de 20% leerlingen die daar onder zitten maar nog bovengemiddeld scoren, de middelste 20% van de leerlingen (III) vormen de gemiddelde groep, en dan volgen de twee groepen die onder (IV) of ver onder het gemiddelde zitten (V) (Hollenberg & Van der Lubbe, 2011).

Rekenen groep 2

In Tabel 3.1 zijn de gemiddelde percentielscores op de rekentoets in groep 2 weergegeven, uitgesplitst naar het hoogste opleidingsniveau in het gezin. In het bovenste deel staan de gemiddelde scores van alle gezinnen (totaal), in het onderste deel van autochtone en allochtone gezinnen apart.

Uit de tabel blijkt dat het verband tussen opleidingsniveau ouders en de rekenprestaties voor de totale groep in alle jaren tegen ‘matig’ ($\eta^2=0,30$) aan zit: in 1995 bedraagt η^2 0,27, in 1999 0,29, en in 2011 0,23. Verder zien we dat het verschil in gemiddelde percentielscore tussen de vier opleidingsniveaus in 1995 telkens ongeveer 10 punten bedraagt. Kinderen van ouders met maximaal lager onderwijs of maximaal lbo zitten onder het gemiddelde van 50, kinderen met tenminste één ouder met een mbo- of hbo/wo-achtergrond zitten daar boven.

Door de percentielscores per opleidingscategorie over de jaren heen te vergelijken worden trends zichtbaar³. Binnen de categorie ‘maximaal lager onderwijs’ zijn de gemiddelde uitkomsten wisselend, en bedraagt het verschil tussen de score in 1995 en 2011 slechts 2 punten. Bij de andere opleidingscategorieën is het verschil tussen 1995 en 2011 steeds 5 punten. Bij de interpretatie van de trends is echter voorzichtigheid geboden. Een negatieve trend kan namelijk ook veroorzaakt worden doordat de omvang van de groep verandert. Als bijvoorbeeld het aandeel hoog-opgeleide ouders toeneemt en er dus meer kinderen een percentielscore in de hoogste regionen krijgen, daalt de gemiddelde percentielscore van die opleidingscategorie. Niet omdat de kinderen van hoog-opgeleide ouders slechter zijn gaan presteren, maar omdat het er meer zijn geworden. Dit probleem is inherent aan het gebruik van relatieve scores en alleen op te lossen door gedurende de hele onderzoeksperiode dezelfde toetsen te gebruiken óf door het calibreren of equivaleren van de toetsscores.

Als de resultaten apart worden bekeken voor autochtone en allochtone leerlingen, dan valt op dat de gemiddelde percentielscores van allochtone leerlingen bij gelijk opleidingsniveau van de ouders beduidend lager zijn dan die van autochtone leerlingen. In 1995 scheelt dat per opleidingscategorie ongeveer 10 punten. Dat betekent bijvoorbeeld dat allochtone kinderen met maximaal lbo-geschoolde ouders op hetzelfde rekenniveau zitten als autochtone kinderen met maximaal lo-geschoolde ouders, en

3 Onder ‘trend’ in de tabellen is per opleidingsniveau ouders de geschatte *lineaire* jaarlijkse verandering in gemiddelde percentielscore weergegeven. Een geschatte verandering van bijvoorbeeld 5 percentiepunten over de onderzoeksperiode komt overeen met een verandering van 0,313 per jaar.

allochtone kinderen met maximaal mbo-geschoolde ouders vergelijkbaar scoren als autochtone leerlingen van maximaal lbo-geschoolde ouders.

Zoals gezegd is het lastig om de negatieve trends bij de hogere opleidingsniveau's te duiden. Het kan te maken hebben met lagere prestaties, maar ook met het feit dat deze groepen groter zijn geworden. De positieve trends aan de onderkant van de opleidingscategorieën zijn daarentegen wel interessant. Het aandeel lager opgeleide ouders is immers drastisch afgenomen, terwijl de gemiddelde percentielscore van die kleinere groep is gestegen. Die positieve (of niet negatieve) trend doet zich vooral voor bij laag-opgeleide autochtone en allochtone leerlingen.

Tabel 3.1 – Rekenvaardigheid in groep 2 naar hoogste opleiding in het gezin in de periode 1995-2011 (percentielscores)

	1995	1999	2003	2008	2011	Trend
<i>Totaal</i>						
Lo	34	29	33	35	32	-0,076
Lbo	44	41	42	41	39	-0,226
Mbo	54	52	51	49	49	-0,318
Hbo/wo	61	59	60	58	56	-0,239
eta	0,269	0,291	0,275	0,230	0,229	
<i>Autochtoon</i>						
Lo	36	32	35	39	41	0,311
Lbo	45	43	43	44	40	-0,175
Mbo	55	53	53	51	51	-0,216
Hbo/wo	61	60	62	59	58	-0,179
eta	0,234	0,247	0,242	0,188	0,199	
<i>Allochtoon</i>						
Lo	33	28	32	35	30	0,101
Lbo	35	34	36	35	35	0,033
Mbo	47	43	40	38	38	-0,511
Hbo/wo	53	47	46	49	47	-0,092
eta	0,265	0,262	0,175	0,201	0,209	

Rekenen groep 8

De resultaten in Tabel 3.2 hebben betrekking op de rekenvaardigheid aan het einde van de basisschool, in groep 8. De samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de rekenprestaties ligt in dit leerjaar in de periode 1995-2011 voor de totale groep, dus zonder uitsplitsingen naar autochtoon/allochtoon, rond de $\eta=0,30$.

Voor de totale groep zijn de verschillen naar opleidingsniveau in 1995 vergelijkbaar met die in groep 2: ook in groep 8 bedragen de verschillen tussen de opleidingscategorieën onderling ongeveer 10 percentiepunten.

Tabel 3.2 – Rekenvaardigheid in groep 8 naar hoogste opleiding in het gezin in de periode 1995-2011 (percentielscores)

	1995	1999	2003	2008	2011	Trend
<i>Totaal</i>						
Lo	33	37	34	40	33	0,200
Lbo	44	41	40	39	37	-0,342
Mbo	54	52	50	49	47	-0,431
Hbo/wo	61	61	61	61	60	-0,057
eta	0,289	0,294	0,306	0,278	0,299	
<i>Autochtoon</i>						
Lo	36	40	34	46	22	-0,179
Lbo	44	42	40	40	38	-0,341
Mbo	55	53	51	50	47	-0,439
Hbo/wo	61	62	62	62	60	-0,062
eta	0,263	0,280	0,290	0,270	0,290	
<i>Allochtoon</i>						
Lo	30	35	34	39	35	0,395
Lbo	40	34	39	37	35	-0,153
Mbo	47	44	45	44	42	-0,237
Hbo/wo	53	53	55	53	55	0,072
eta	0,294	0,246	0,260	0,220	0,268	

Bij de uitsplitsing naar autochtone en allochtone kinderen (in het onderste deel van de tabel) is te zien dat hier ná 1995, alleen bij de allochtonen, sprake is van een positieve trend bij leerlingen van laag-opgeleide ouders.

Taal groep 2

De resultaten met betrekking tot taalvaardigheid staan in Tabel 3.3 (groep 2) en Tabel 3.4 (groep 8). Uit Tabel 3.3 blijkt dat bij kleuters de samenhang tussen opleidingsniveau ouders en taal iets hoger is dan de samenhang tussen opleidingsniveau en rekenen; voor de totale groep ligt de eta voor taal in alle jaren rond de 0,30.

Tabel 3.3 – Taalvaardigheid in groep 2 naar hoogste opleiding in het gezin in de periode 1995-2011 (percentielscores)

	1995	1999	2003	2008	2011	Trend
<i>Totaal</i>						
Lo	28	27	27	28	25	-0,088
Lbo	45	43	40	42	38	-0,334
Mbo	54	52	52	51	48	-0,285
Hbo/wo	60	58	60	57	57	-0,161
eta	0,288	0,289	0,330	0,260	0,270	
<i>Autochtoon</i>						
Lo	37	39	39	40	28	-0,126
Lbo	47	46	44	47	42	-0,141
Mbo	55	54	55	54	52	-0,143
Hbo/wo	60	60	63	60	60	-0,019
eta	0,206	0,202	0,247	0,158	0,221	
<i>Allochtoon</i>						
Lo	23	23	25	26	24	0,135
Lbo	33	30	28	30	28	-0,227
Mbo	43	38	35	35	33	-0,496
Hbo/wo	51	46	45	45	41	-0,438
eta	0,343	0,297	0,277	0,246	0,230	

Uit het onderste deel van de tabel blijkt dat in 1995 de samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de taalprestaties van de kinderen bij allochtonen veel sterker was dan bij autochtonen: de eta bedroeg voor allochtonen 0,34 en voor autochtonen 0,21. In de loop van de tijd is dit verschil echter vrijwel verdwenen doordat de samenhang bij allochtone kinderen is gedaald naar 0,23 in 2011. Hoewel de samenhang tussen opleidingsniveau en taalprestaties bij beide groepen dus vrijwel even

sterk is, zijn de relatieve prestaties van allochtone leerlingen bij gelijk opleidingsniveau van de ouders in alle jaren beduidend lager dan die van de autochtone leerlingen.

Bij de categorieën ‘maximaal lager onderwijs’ en ‘maximaal lbo’ schommelen de gemiddelde relatieve prestaties van de autochtone kinderen nogal over de jaren heen. Bij de hogere opleidingscategorieën zijn ze vrij constant. Een positieve trend zien we alleen bij de scores van de allochtone kinderen van ouders met maximaal lager onderwijs.

Taal groep 8

De resultaten met betrekking tot de taalvaardigheid in groep 8 staan weergegeven in Tabel 3.4.

Tabel 3.4 – Taalvaardigheid groep in 8 naar hoogste opleiding in het gezin in de periode 1995-2011 (percentielscores)

	1995	1999	2003	2008	2011	Trend
<i>Totaal</i>						
Lo	26	31	27	32	29	0,258
Lbo	43	41	41	38	37	-0,368
Mbo	55	53	52	49	47	-0,465
Hbo/wo	64	62	62	63	61	-0,094
eta	0,366	0,337	0,343	0,345	0,325	
<i>Autochtoon</i>						
Lo	36	42	38	34	32	-0,196
Lbo	45	43	43	39	39	-0,366
Mbo	56	54	53	50	48	-0,482
Hbo/wo	65	64	63	64	62	-0,099
eta	0,299	0,285	0,276	0,323	0,291	
<i>Allochtoon</i>						
Lo	21	25	25	32	29	0,701
Lbo	34	29	34	33	31	0,027
Mbo	44	40	43	44	39	-0,072
Hbo/wo	54	52	51	54	54	0,073
eta	0,428	0,359	0,339	0,309	0,319	

In groep 8 is het verband tussen opleidingsniveau ouders en de taalvaardigheid van de kinderen hoger dan in groep 2. Dat geldt voor de totale groep, maar ook voor de autochtone en allochtone groep afzonderlijk. De samenhang is in alle jaren het grootst bij de allochtone leerlingen, maar is net als in groep 2 tussen 1995 en 2011 drastisch afgenomen. Net als bij taal groep 2 is er tussen autochtonen en allochtonen sprake van convergentie in de samenhang met het opleidingsniveau ouders: bij de allochtonen daalt de eta in die periode van 0,43 naar 0,32 terwijl die bij de autochtonen rond de 0,30 blijft.

De resultaten laten alleen positieve trends zien bij de taalprestaties van allochtone leerlingen, en dan vooral bij de allochtone leerlingen van ouders met maximaal lager onderwijs.

In Bijlage 1 worden de percentielscores voor taal en rekenen in groep 2 en 8 nogmaals gepresenteerd, maar dan uitgesplitst naar verschillende combinaties van opleiding vader en moeder. Daaruit blijkt dat niet alleen de hoogste opleiding in het gezin een rol speelt, maar ook of beide ouders deze hoogste opleiding hebben genoten, of dat de andere ouder een lager opleidingsniveau heeft. Een voorbeeld: als in 1995 het hoogste opleidingsniveau mbo is en dit is behaald door zowel de vader als de moeder, dan is het gemiddelde percentielscore voor rekenen groep 2 ruim boven de mediaan, namelijk 56. Als vader echter lbo heeft, dan is het gemiddelde percentiel lager, namelijk 52. En als vader maximaal lo heeft gevolgd, dan is de gemiddelde percentielscore slechts 44.

Verder maakt het ook uit of de moeder dan wel de vader de hoogste opleiding heeft genoten. In veel gevallen is de gemiddelde score hoger als de *moeder* de hoogste opleiding heeft gevolgd. Maar dit is lang niet altijd het geval.

3.3 Conclusie

In deze paragraaf hebben we voor de periode 1995 en 2011 het opleidingsniveau van de ouders (hoogste opleiding binnen het gezin) in verband gebracht met de taal- en rekenprestaties van de kinderen in groep 2 en 8.

In de hele periode is er sprake van een middelmatige samenhang: hoe hoger het opleidingsniveau van de ouders hoe hoger de taal- en rekenscores van hun kinderen. En bij gelijk opleidingsniveau scoren de autochtone leerlingen duidelijk beter dan de

allochtone leerlingen. Verder blijkt dat niet alleen de hoogste opleiding in het gezin een rol speelt, maar ook of beide ouders deze hoogste opleiding hebben genoten, en of dat de andere ouder een lager opleidingsniveau heeft bereikt. In het laatste geval is de score van hun kinderen namelijk lager. Verder maakt het ook uit of de moeder dan wel de vader de hoogste opleiding heeft genoten. In veel gevallen is de gemiddelde score hoger als de *moeder* de hoogste opleiding heeft gevolgd. Dat kan wellicht verklaard worden uit het feit dat moeders doorgaans veel meer tijd aan de opvoeding van hun kinderen besteden dan vaders.

De trends in percentielscores tussen 1995-2011 zijn lastig te interpreteren. Vanwege de stijging van het opleidingsniveau van de ouders verandert de omvang van de opleidingscategorieën en dat werkt direct door op de gemiddelde percentielscores.

Een negatieve tendens kan dan betekenen dat de gemiddelde prestaties zijn gedaald, maar het kan ook een gevolg zijn van het feit dat de groep groter is geworden. Dat speelt vooral bij de hoogste opleidingscategorieën. Bij de laagste opleidingscategorie, die in de loop van de tijd kleiner is geworden, wordt juist een negatieve trend verwacht. En toch zien we daar een positieve trend, met name bij de allochtone leerlingen van ouders met maximaal lager onderwijs. Deze groep is dus sinds 1995 veel beter gaan presteren.

4 De schoolprestaties in relatie tot de huidige gewichtenregeling

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de prestaties van de kinderen, maar nu in het licht van (de criteria van) de gewichtenregeling. We maken daarbij gebruik van meer gedetailleerde informatie over het opleidingsniveau van de ouders dan de indeling in vier categorieën in de eerdere hoofdstukken. Die gedetailleerde informatie is afkomstig uit de oudervragenlijsten, afgenomen bij de ouders van groep 2 (zie hoofdstuk 1) en sluit beter aan bij de categorieën die worden gehanteerd in de gewichtenregeling.

In paragraaf 4.1 gaan we eerst kort in op de gewichtenregeling. Vervolgens bespreken we in paragraaf 4.2 de verschillende opleidingscombinaties op basis van de oudervragenlijst met de daarbij behorende leerlinggewichten. In paragraaf 4.3 presenteren we de taal- en rekenscores van leerlingen met en zonder gewicht, uitgesplitst naar de onderscheiden opleidingscategorieën. In paragraaf 4.4. doen we dat nog een keer, maar dan vergelijken we de verschillen tussen autochtone en allochtone leerlingen.

4.1 De gewichtenregeling

Binnen de huidige gewichtenregeling (geldig vanaf augustus 2006) worden drie groepen gewichtenleerlingen onderscheiden: gewicht 0,0, gewicht 0,3 en gewicht 1,2. Leerlingen worden bij binnenkomst in de school in een van deze groepen ingedeeld. De indeling van leerlingen in de gewichtencategorieën is momenteel alleen nog afhankelijk van het opleidingsniveau van de ouders. Daarbij wordt de beslisboom in schema 4.1 gehanteerd. Bij éénoudergezinnen gaat het alleen om het opleidingsniveau van de betreffende ouder/verzorger.

Schema 4.1 – Huidige gewichtenregeling (CFI, 2008: 8)

Met de gewichtenregeling van het onderwijsachterstandenbeleid wordt dus aan een leerling, wanneer zijn of haar ouders onder bepaalde opleidingsgrenzen vallen, een gewicht toegekend dat meetelt bij de bekostiging van de school. Het achterliggende idee is dat kinderen van lager opgeleide ouders van huis uit minder bagage meekrijgen waarvoor de school met inzet van extra financiële middelen compensatie moet bieden. De vraag is nu of er door de stijging van het opleidingsniveau van de ouders leerlingen ‘buiten de boot vallen’ doordat hun prestaties nog steeds achterblijven, maar ze door het hogere opleidingsniveau van de ouders geen gewicht (meer) krijgen. In de volgende paragraaf worden daarom de prestaties van leerlingen die geen gewicht krijgen vergeleken met die van de gewichtenleerlingen, waarbij een uitsplitsing wordt gemaakt naar verschillende combinaties van opleidingsniveau van de ouders.

4.2 Opleidingscombinaties op basis van informatie uit de oudervragenlijst

In de vragenlijst voor ouders van leerlingen in groep 2 (m.u.v. PRIMA 1 meting 1995) is gevraagd wat het hoogste opleidingsniveau is dat elk van de ouders heeft gevolgd. Daarbij werden zeven niveaus onderscheiden. De opleidingsniveaus van beide ouders leiden in principe tot 28 opleidingscombinaties. Enkele combinaties komen echter zelden voor en zijn daarom samengevoegd, waardoor er 24 opleidings-

combinaties overblijven. Die combinaties met de frequenties waarin ze voorkomen staan in Tabel 4.1⁴. Ook staat aangegeven welk gewicht bij de betreffende combinatie hoort. De percentages zijn gebaseerd op *de representatieve steekproeven* van de PRIMA- en COOL-cohortonderzoeken in de periode 1999-2011.⁵

Tabel 4.1 – Verdeling van opleidingscombinaties binnen gezinnen (groep 2, periode 1999-2011; procenten)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	Gewicht	1999	2003	2008	2011
1	lo	lo	1,2	3,3	3,3	2,9	2,8
2	lo	lbo	1,2	1,3	1,2	1,3	1,7
3	lo	onderb. mavo-vwo	1,2	0,5	0,4	0,3	0,2
			Totaal	5,1	4,9	4,5	4,7
4	lbo	lbo	0,3	9,0	7,1	6,0	5,9
5	lbo	onderb. mavo-vwo	0,3	1,7	1,6	1,5	1,0
6	onderb. mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	0,3	1,2	1,2	1,3	1,1
			Totaal	11,8	9,9	8,7	8,0
7	mavo-vwo	lo	0	0,7	0,8	0,7	0,9
8	mbo	lo	0	0,5	0,8	0,8	0,7
9	>mbo	lo	0	0,2	0,3	0,5	0,4
10	mavo-vwo	lbo	0	6,8	5,4	3,6	3,0
11	mbo	lbo	0	7,5	6,8	6,8	5,3
12	>mbo	lbo	0	2,0	2,4	2,4	2,4
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	0	1,6	1,4	1,0	1,3
14	mbo	onderb. mavo-vwo	0	1,5	1,7	1,3	1,0
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	0	0,6	0,7	0,8	0,7
16	mavo-vwo	mavo – vwo	0	7,7	6,0	4,2	4,8
17	mbo	mavo – vwo	0	7,9	7,0	5,3	4,4
18	>mbo	mavo – vwo	0	5,1	4,6	3,1	3,7
19	mbo	mbo	0	14,9	18,5	22,8	19,3
20	hbo	mbo	0	9,5	11,3	13,0	14,1
21	wo	mbo	0	1,7	1,9	2,1	2,5
22	hbo	hbo	0	7,6	7,7	9,3	10,8
23	wo	hbo	0	3,9	4,6	4,7	6,3
24	wo	wo	0	3,4	3,2	4,3	5,5
			Totaal	83,1	85,2	86,7	87,2

4 Het mbo is als één opleidingscategorie opgenomen. Uitsplitsing naar mbo1,2 en mbo3,4 zou informatief kunnen zijn, maar gegevens daarover ontbraken in dit onderzoek.

5 In 1995 is geen gedetailleerde informatie over het opleidingsniveau opgevraagd. In de latere jaren bedroeg de respons op de oudervragenlijst steeds ongeveer 70% en waren met name de laag opgeleide allochtonen enigszins ondervertegenwoordigd.

De combinaties 1 t/m 3 leiden tot het hoge gewicht 1,2 en de combinaties 4 t/m 6 tot gewicht 0,3. Bij de overige combinaties (7 t/m 24) krijgen de kinderen geen extra gewicht. Vergelijking over de jaren heen laat zien dat het aandeel gewichtenleerlingen in de loop van de tijd is afgenomen.⁶

In de volgende paragraaf gaan we na hoe de prestaties van de leerlingen zónder gewicht zich bij de verschillende opleidingscombinaties verhouden tot die van de 0,3- en 1,2-leerlingen. We richten ons daarbij in eerste instantie tot groep 2 omdat de gewichten aan het begin van de basisschool worden toegekend. Voor de volledigheid kijken we vervolgens ook naar de prestaties van leerlingen met en zonder gewicht in groep 8.

4.3 De prestaties van leerlingen met en zonder gewicht in groep 2

4.3.1 Leerlingen zonder gewicht afgezet tegen de leerlingen met een gewicht

Per opleidingscombinatie is de gemiddelde vaardigheidsscore⁷ rekenen en taal in groep 2 berekend. Om per combinatie voldoende aantallen te krijgen is dat gedaan op basis van *de totale steekproeven* van het PRIMA- en COOL-cohortonderzoek (zowel de referentiesteekproeven als aanvullende steekproeven van achterstandsscholen).

Om te bepalen of er sprake is van een substantieel verschil in gemiddelden tussen ouderlijke opleidingscombinaties van niet-gewichtenleerlingen en gewichtenleerlingen zijn effectgroottes (hierna ook aangeduid met ES: Effect Size) bepaald door het verschil tussen de twee groepsgemiddelden te delen door de gezamenlijke standaarddeviatie van beide groepen; deze ES wordt aangeduid als Cohen's *d*.⁸ De range van de waarden voor een ES verschilt van die van de in hoofdstuk 3 gepresenteerde η^2 en

6 Bedacht moet worden dat hier alleen rekening is gehouden met het criterium opleiding ouders, en niet ook met beroep ouder en etnische herkomst.

7 In tegenstelling tot het vorige hoofdstuk, waar we percentielscores presenteerden, worden nu vaardigheidsscores vermeld. De reden om hier geen percentielscores te gebruiken is technisch van aard: de steekproeven waarop de analyses zijn uitgevoerd, zijn niet dezelfde als in het vorige hoofdstuk waardoor de percentielscores anders geïnterpreteerd moeten worden. Dat kan tot verwarring leiden.

8 Op basis van de gepoolde standaarddeviatie, rekening houdend met groepsgroottes. Effectgroottes worden steeds vaker gebruikt, omdat het traditioneel gehanteerde significantie-concept sterk afhankelijk is van de aantallen (hier) leerlingen en daarom bij grote groepen weinigzeggend is en omdat significantie niets zegt over de relevantie van een effect (Coe, 2002).

daarom wordt voor de interpretatie ervan ook een andere vuistregel gehanteerd.⁹ Volgens Cohen (1988; zie ook Coe, 2002) is er bij een d van 0,20 sprake van een klein verschil, bij een d van 0,50 van een matig verschil, en bij een d van 0,80 van een groot verschil. Bij een d kleiner dan 0,20 gaan we er vanuit dat er geen sprake is van een relevant verschil.

In Tabel 4.2 zijn de resultaten voor rekenen weergegeven in het meest recente onderzoeksjaar (2011). Per opleidingscombinatie is de omvang van de categorie in de steekproef weergegeven, de gemiddelde vaardigheidsscore, de standaarddeviatie en de ES van de prestaties van leerlingen zonder gewicht ten opzichte van die van de 0,3- en 1,2-leerlingen. Een positieve ES geeft aan dat de leerlingen *zonder* gewicht hoger scoren en een negatieve ES wil zeggen dat de leerlingen *met* een gewicht hoger scoren. Negatieve effectgroottes en effectgroottes kleiner dan 0,20 zijn met kleur weergegeven. De gemiddelde scores van die categorieën (zonder gewicht) wijken dus niet af of zijn lager dan die van de gemiddelde score van gewichtenleerlingen.

9 Eta en d kunnen tot elkaar worden herleid.

Tabel 4.2 – Rekenvaardigheid naar opleidingscombinaties van ouders, en effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 2, 2011)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
1	lo	lo	227	53,6	13,5		
2	lo	lbo	125	55,2	14,1		
3	lo	onderb. mavo-vwo	19	52,6	16,1		
		Totaal gewicht 1,2	371	54,0	13,8		
4	lbo	lbo	372	54,8	12,1		
5	lbo	onderb. mavo-vwo	75	60,8	17,0		
6	onderb. mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	73	55,2	11,6		
		Totaal gewicht 0,3	520	55,8	13,0		
7	mavo-vwo	lo	48	55,9	13,7	0,01	0,13
8	mbo	lo	54	54,0	11,5	-0,14	0,00
9	>mbo	lo	26	53,9	14,4	-0,14	-0,01
10	mavo-vwo	lbo	165	58,1	12,5	0,19	0,30
11	mbo	lbo	270	58,7	12,7	0,23	0,35
12	>mbo	lbo	128	57,9	12,0	0,17	0,29
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	71	58,4	13,8	0,20	0,32
14	mbo	onderb. mavo-vwo	64	58,8	14,7	0,23	0,34
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	42	61,2	17,5	0,41	0,50
16	mavo-vwo	mavo – vwo	278	58,9	12,4	0,24	0,36
17	mbo	mavo – vwo	217	60,2	13,2	0,34	0,45
18	>mbo	mavo – vwo	202	62,6	12,1	0,54	0,65
19	mbo	mbo	1048	60,2	12,9	0,34	0,47
20	hbo	mbo	729	61,6	13,3	0,45	0,56
21	wo	mbo	143	62,1	13,1	0,49	0,59
22	hbo	hbo	569	62,9	12,5	0,56	0,68
23	wo	hbo	331	65,1	14,9	0,68	0,77
24	wo	wo	286	65,9	15,8	0,72	0,81
		Totaal gewicht 0	4671	61,1	13,4		

De tabel laat zien dat kleuters met gewicht 1,2 een gemiddelde rekenvaardigheid hebben van 54. Leerlingen met gewicht 0,3 scoren iets hoger met gemiddeld 55,8 en leerlingen zonder gewicht gemiddeld 61,1. Voor de laatstgenoemde groep (de 0-leerlingen) is naast het gemiddelde ook de ES weergegeven. Het gaat om het verschil in de gemiddelde score van de opleidingscombinatie 7 t/m 24 ten opzichte van de scores van de 0,3- en 1,2-leerlingen. Te zien is dat de scores van leerlingen waarvan één van de ouders bovenbouw vo of meer heeft (en daarmee geen gewichtenleerling zijn) en waarvan de andere ouder alleen lager onderwijs heeft gevolgd, niet echt ver-

schillen van die van de gewichtenleerlingen; hun gemiddelde score is zelfs vergelijkbaar met die van de zwaarste categorie gewichtenleerlingen.

Het gemiddelde bij de opleidingscombinatie bovenbouw mavo-vwo en lbo (nr. 10) verschilt wel van de 1,2-leerlingen, maar niet van de 0,3-leerlingen. Ditzelfde geldt ook voor de opleidingscombinatie ‘een ouder hoger dan mbo, de andere lbo’ (nr. 12). De scores van niet-gewichtenleerlingen waarvan beide ouders een hogere opleiding hebben dan lbo-niveau verschillen wel substantieel van die van de gewichtenleerlingen.

Of deze verschillen tussen leerlingen zonder gewicht en de gewichtenleerlingen in de loop van de tijd zijn veranderd, kan worden afgeleid uit Tabel 4.3. Hierin zijn de effectgroottes in de onderzoeksjaren 1999, 2003, 2008 en 2011 op een rijtje gezet. Het gaat om het verschil in rekenscores van leerlingen zonder gewicht en die van de 0,3-leerlingen, bij verschillende opleidingscombinaties.

Tabel 4.3 – Rekenvaardigheid van leerlingen in groep 2 in de periode 1999 -2011: effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3, uitgesplitst naar opleidingscombinaties van de ouders

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	1999	2003	2008	2011
7	mavo-vwo	lo	-0,15	-0,23	-0,22	0,01
8	mbo	lo	-0,24	-0,27	-0,26	-0,14
9	>mbo	lo	-0,66	-0,06	-0,14	-0,14
10	mavo-vwo	lbo	0,29	0,27	0,23	0,19
11	mbo	lbo	0,25	0,28	0,15	0,23
12	>mbo	lbo	0,25	0,36	0,37	0,17
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	0,25	0,26	0,21	0,20
14	mbo	onderb. mavo-vwo	0,31	0,42	0,19	0,23
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	0,25	0,27	0,15	0,41
16	mavo-vwo	mavo - vwo	0,31	0,37	0,19	0,24
17	mbo	mavo - vwo	0,38	0,46	0,34	0,34
18	>mbo	mavo - vwo	0,60	0,60	0,47	0,54
19	mbo	mbo	0,40	0,45	0,34	0,34
20	hbo	mbo	0,58	0,66	0,51	0,45
21	wo	mbo	0,56	0,59	0,48	0,49
22	hbo	hbo	0,71	0,80	0,60	0,56
23	wo	hbo	0,74	0,79	0,69	0,68
24	wo	wo	0,79	0,89	0,74	0,72

We zien dat ook in eerdere jaren de scores van leerlingen waarvan één van de ouders alleen lager onderwijs heeft gevolgd niet substantieel verschillen of zelfs lager zijn dan de scores van de 0,3-leerlingen. De opleidingscombinaties waarbij één van de ouders maximaal lbo heeft gevolgd en de andere mavo-vwo of hoger dan mbo, waken in 2011 voor het eerst niet relevant af van het 0,3-gewicht; daarvóór scoorden deze 0-leerlingen nog wel beter dan de 0,3-leerlingen. Daarentegen zijn er ook opleidingscombinaties waarbij de 0-leerlingen in 2008 hetzelfde scoorden als de 0,3-leerlingen, maar in 2011 relevant beter; dat geldt voor de combinaties 14, 15 en 16.

In Tabel 4.4 en Tabel 4.5 maken we ook een vergelijking tussen de opleidingscombinaties voor de taalvaardigheid van de groep 2 leerlingen. In Tabel 4.4 staan per opleidingscombinatie het aantal leerlingen in de betreffende categorie, de gemiddelde vaardigheidsscore voor taal, de standaarddeviatie en de effectgrootte van de taalscores van de leerlingen zonder gewicht ten opzichte van die van de 0,3- en 1,2-leerlingen. Negatieve effectgroottes en effectgroottes kleiner dan 0,20 zijn weer met kleur weergegeven. De gemiddelde scores van die categorieën (zonder gewicht) wijken dus niet af of zijn lager dan die van de gemiddelde score van gewichtenleerlingen.

Tabel 4.4 – Taalvaardigheid naar opleidingscombinaties van de ouders, en effect-groottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 2, 2011)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
1	lo	lo	234	56,7	9,3		
2	lo	lbo	129	57,7	9,1		
3	lo	onderb. mavo-vwo	19	56,8	8,4		
		Totaal gewicht 1,2	382	57,0	9,2		
4	lbo	lbo	389	59,9	10,1		
5	lbo	onderb. mavo-vwo	75	60,8	9,1		
6	onderb. mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	74	60,7	9,5		
		Totaal gewicht 0,3	538	60,2	9,9		
7	mavo-vwo	lo	52	61,0	11,9	0,09	0,42
8	mbo	lo	49	57,5	7,0	-0,27	0,05
9	>mbo	lo	28	62,0	10,6	0,19	0,54
10	mavo-vwo	lbo	190	62,1	10,8	0,19	0,52
11	mbo	lbo	302	64,4	10,5	0,42	0,75
12	>mbo	lbo	138	63,8	9,8	0,37	0,72
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	76	61,9	12,1	0,17	0,50
14	mbo	onderb. mavo-vwo	69	64,1	11,0	0,40	0,75
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	38	62,8	15,0	0,26	0,59
16	mavo-vwo	mavo – vwo	302	63,5	9,9	0,34	0,68
17	mbo	mavo – vwo	243	65,1	9,8	0,50	0,85
18	>mbo	mavo – vwo	217	66,7	9,8	0,67	1,03
19	mbo	mbo	1165	64,6	10,1	0,44	0,77
20	hbo	mbo	790	66,5	10,2	0,63	0,96
21	wo	mbo	143	66,3	11,1	0,61	0,95
22	hbo	hbo	604	67,7	10,2	0,75	1,09
23	wo	hbo	341	68,1	10,9	0,77	1,10
24	wo	wo	307	68,0	10,6	0,77	1,11
		Totaal gewicht 0	5054	65,5	10,5		

De 1,2-leerlingen hebben een gemiddelde taalvaardigheidsscore van 57, de 0,3-leerlingen van 60,2 en de 0-leerlingen van 65,5. Net als bij rekenen zien we ook bij taal dat leerlingen zonder gewicht van wie één van de ouders maximaal lager onderwijs heeft gevolgd dezelfde scores halen als de 0,3-leerlingen. Als één van de ouders lager onderwijs heeft gevolgd en de andere mbo is de score zelfs vergelijkbaar met die van de 1,2-leerlingen. Ook leerlingen van wie één van de ouders mavo, havo of vwo heeft gevolgd en de andere maximaal lbo of alleen de onderbouw mavo, havo of vwo, scoren vergelijkbaar met de 0,3-leerlingen.

Wijkt dit patroon af van eerdere jaren? Dat is te zien in Tabel 4.5 waarin de effect-groottes in 1999, 2003, 2008 en 2011 naast elkaar zijn gezet.

Tabel 4.5 – Taalvaardigheid van de leerlingen in groep 2 in de periode 1999 -2011: effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3, uitgesplitst naar opleidingscombinaties van de ouders

	Ouder 1	Ouder 2	1999	2003	2008	2011
7	mavo-vwo	lo	-0,47	-0,44	-0,48	0,09
8	mbo	lo	-0,35	-0,57	-0,51	-0,27
9	>mbo	lo	-0,95	-0,56	-0,33	0,19
10	mavo-vwo	lbo	0,26	0,34	0,18	0,19
11	mbo	lbo	0,27	0,36	0,21	0,42
12	>mbo	lbo	0,13	0,25	0,29	0,37
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	0,10	0,11	0,08	0,17
14	mbo	onderb. mavo-vwo	0,25	0,28	0,15	0,40
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	0,20	0,12	0,19	0,26
16	mavo-vwo	mavo - vwo	0,29	0,36	0,18	0,34
17	mbo	mavo - vwo	0,40	0,45	0,34	0,50
18	>mbo	mavo - vwo	0,50	0,62	0,41	0,67
19	mbo	mbo	0,38	0,50	0,36	0,44
20	hbo	mbo	0,56	0,76	0,52	0,63
21	wo	mbo	0,59	0,63	0,51	0,61
22	hbo	hbo	0,63	0,90	0,61	0,75
23	wo	hbo	0,65	0,87	0,64	0,77
24	wo	wo	0,64	0,81	0,61	0,77

In de tabel is te zien dat kinderen van wie één van de ouders maximaal lager onderwijs heeft gevolgd en de andere een opleiding hoger dan lbo vóór 2011 relevant slechter scoorden dan de leerlingen met gewicht 0,3. Bij de opleidingscombinatie mavo-vwo en lbo (nr. 10) zien we dat de scores van de 0-leerlingen zowel in 2008 als in 2011 niet relevant verschilden van de scores van de 0,3-leerlingen, terwijl ze in 1999 en 2003 nog beter scoorden dan de 0,3-leerlingen. Bij de combinatie mavo-vwo onderbouw met mavo-vwo bovenbouw (nr. 13) verschillen de 0-leerlingen in geen enkel jaar van de 0,3-leerlingen. De combinaties 14 en 16 laten alleen in 2008 geen verschil met de 0,3-leerlingen zien, de combinatie 15 in zowel 2003 als 2008.

4.3.2 Autochtone en allochtone leerlingen zonder gewicht afgezet tegen de leerlingen met een gewicht

Leerlingen zonder gewicht halen dus bij een aantal opleidingscombinaties dezelfde taal- en rekenscores als leerlingen mét een gewicht of soms zelfs lagere scores. Doet zich daarbij ook nog een verschil voor tussen autochtone en allochtone leerlingen? De tabellen in deze paragraaf geven daar antwoord op. Daarin wordt een vergelijking gemaakt tussen de prestaties van autochtone en allochtone leerlingen met en zonder gewicht bij de diverse opleidingscombinaties.

In Tabel 4.6 staan de resultaten voor de rekenvaardigheid van leerlingen in groep 2 in 2011. Links die van de autochtone leerlingen zonder gewicht en rechts van de allochtone leerlingen zonder gewicht. De effectgroottes geven weer de prestatieverschillen ten opzichte van de 0,3- en 1,2-leerlingen weer.

Tabel 4.6 – Rekenvaardigheid van autochtone en allochtone leerlingen naar opleidings-combinaties van de ouders, en effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 2, 2011)

	Ouder 1	Ouder 2	Autochtoon					Allochtoon				
			n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
7	mavo-vwo	lo	18	60,6	12,1	0,37	0,47	30	53,1	13,9	-0,20	-0,07
8	mbo	lo	20	58,4	12,4	0,21	0,32	34	51,4	10,3	-0,34	-0,20
9	>mbo	lo	11	55,5	17,4	-0,02	0,10	15	52,8	12,3	-0,23	-0,09
10	mavo-vwo	lbo	123	59,0	11,9	0,26	0,37	39	55,7	14,2	0,00	0,12
11	mbo	lbo	222	59,2	12,3	0,27	0,39	43	55,9	15,0	0,01	0,13
12	>mbo	lbo	98	58,3	12,8	0,20	0,31	27	56,2	8,8	0,03	0,16
13	mavo-vwo	ond. mavo-vwo	39	60,3	14,6	0,35	0,45	31	55,6	12,4	-0,01	0,12
14	mbo	ond. mavo-vwo	49	58,6	15,8	0,22	0,33	14	59,0	11,3	0,25	0,36
15	>mbo	ond. mavo-vwo	27	62,5	20,0	0,51	0,59	12	58,2	12,6	0,19	0,31
16	mavo-vwo	mavo-vwo	224	59,5	12,7	0,29	0,41	48	55,8	11,6	0,00	0,13
17	mbo	mavo-vwo	182	61,2	12,7	0,42	0,53	31	55,2	15,4	-0,04	0,09
18	>mbo	mavo-vwo	156	64,1	11,2	0,66	0,77	39	55,0	10,1	-0,06	0,07
19	mbo	mbo	929	60,5	12,7	0,37	0,49	108	58,1	14,5	0,18	0,29
20	hbo	mbo	643	62,0	13,3	0,47	0,59	75	58,1	12,2	0,18	0,30
21	wo	mbo	106	63,5	13,0	0,60	0,70	31	57,9	11,5	0,17	0,29
22	hbo	hbo	504	63,2	11,9	0,60	0,72	55	58,9	15,8	0,23	0,34
23	wo	hbo	258	65,7	14,8	0,73	0,82	46	61,5	12,8	0,44	0,55
24	wo	wo	195	67,4	14,8	0,86	0,94	68	62,9	16,8	0,53	0,62
	Totaal gewicht 0		3804	61,8	13,2			746	57,3	13,7		

In de eerste plaats zien we (opnieuw) dat de gemiddelde score van de allochtone leerlingen bij elke opleidingscombinatie beduidend lager is dan die van autochtone leerlingen. Hieruit blijkt weer dat etniciteit nog steeds een grote rol speelt bij de prestaties van de leerlingen.

Kijken we vervolgens naar het scoreverschil tussen leerlingen zonder en met gewicht, dan zien we dat bij de autochtone leerlingen zonder gewicht maar één (kleine) groep niet relevant afwijkt van de 0,3- en 1,2-leerlingen, namelijk de leerlingen waarvan de ene ouder alleen lager onderwijs heeft gevolgd en de andere een hogere opleiding dan mbo (nr. 9).

Bij de allochtone leerlingen zonder gewicht zien we daarentegen dat de gemiddelde scores bij de meeste opleidingscategorieën niet verschillen van, of zelfs lager zijn dan die van de gewichtenleerlingen. Pas wanneer allebei de ouders een hbo-opleiding of een wo-opleiding hebben gevolgd, of een ouder een hbo-opleiding en de ander een wo-opleiding, dan verschillen de gemiddelde prestaties met die van de gewichtenleerlingen. Een andere uitzondering is de combinatie mbo met onderbouw mavo-vwo (nr. 14).

Tabel 4.7 laat de verschillen met de 0,3-leerlingen ook voor eerdere jaren zien.

Tabel 4.7 – Rekenvaardigheid van autochtone en allochtone leerlingen in groep 2 in de periode 1999 -2011: effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3, uitgesplitst naar opleidingscombinaties van ouders

	Ouder 1	Ouder 2	Autochtoon				Allochtoon			
			1999	2003	2008	2011	1999	2003	2008	2011
7	mavo-vwo	lo	0,42	-0,16	-0,17	0,37	-0,23	-0,25	-0,23	-0,20
8	mbo	lo	0,09	-0,01	-0,28	0,21	-0,33	-0,33	-0,24	-0,34
9	>mbo	lo	1,43	0,66	0,17	-0,02	-0,71	-0,10	-0,14	-0,23
10	mavo-vwo	lbo	0,38	0,35	0,33	0,26	-0,10	-0,13	-0,10	0,00
11	mbo	lbo	0,30	0,35	0,18	0,27	-0,19	-0,19	-0,07	0,01
12	>mbo	lbo	0,40	0,41	0,45	0,20	-0,24	0,24	0,11	0,03
13	mavo-vwo	ond. mavo-vwo	0,58	0,47	0,40	0,35	-0,19	0,06	0,00	-0,01
14	mbo	ond. mavo-vwo	0,39	0,51	0,36	0,22	0,09	0,21	-0,10	0,25
15	>mbo	ond. mavo-vwo	0,60	0,36	0,36	0,51	-0,29	0,18	-0,06	0,19
16	mavo-vwo	mavo-vwo	0,46	0,54	0,28	0,29	-0,14	0,06	0,03	0,00
17	mbo	mavo-vwo	0,45	0,52	0,43	0,42	-0,04	0,11	0,00	-0,04
18	>mbo	mavo-vwo	0,70	0,72	0,57	0,66	0,23	0,32	0,23	-0,06
19	mbo	mbo	0,45	0,49	0,41	0,37	0,01	0,07	-0,09	0,18
20	hbo	mbo	0,60	0,68	0,56	0,47	0,48	0,44	0,18	0,18
21	wo	mbo	0,73	0,67	0,59	0,60	0,00	0,29	-0,01	0,17
22	hbo	hbo	0,79	0,89	0,66	0,60	0,24	0,31	0,18	0,23
23	wo	hbo	0,84	0,90	0,74	0,73	0,13	0,25	0,44	0,44
24	wo	wo	0,92	1,06	0,85	0,86	0,31	0,45	0,44	0,53

Bij autochtone leerlingen zonder gewicht zien we vóór 2011 bij meer combinaties met lager onderwijs dat de gemiddelde rekenprestaties niet relevant afwijken van die van de 0,3-leerlingen (nr. 7, 8, 9), maar het beeld is niet eenduidig. Bij allochtone leerlingen zien we veel consistente effectgroottes over de jaren heen. Tot en met combinatie 17 en daarnaast ook combinatie 19 wijken de gemiddelde prestaties in de gehele periode niet af van de prestaties van de 0,3-leerlingen. Voor enkele combinaties met hogere opleidingen geldt dat niet voor de hele periode, maar alleen voor sommige jaren (nr. 20 t/m 23).

In Tabel 4.8 en Tabel 4.9 vergelijken we de prestaties van leerlingen met en zonder gewicht bij de diverse opleidingscombinaties, maar nu wat betreft hun taalvaardigheid. In Tabel 4.8 staan de vaardigheidsscores en de effectgroottes voor 2011.

Tabel 4.8 – Taalvaardigheid van autochtone en allochtone leerlingen naar opleidings-combinaties van de ouders, en effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 2, 2011)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	Autochtoon					Allochtoon				
			n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
7	mavo-vwo	lo	19	67,9	14,0	0,77	1,15	30	57,1	8,8	-0,31	0,01
8	mbo	lo	23	59,6	8,0	-0,06	0,28	25	55,3	5,2	-0,50	-0,19
9	>mbo	lo	14	64,4	12,0	0,42	0,79	14	59,7	8,9	-0,05	0,29
10	mavo-vwo	lbo	141	63,6	10,1	0,35	0,70	43	57,5	11,4	-0,27	0,05
11	mbo	lbo	253	65,4	10,3	0,53	0,87	39	58,1	10,5	-0,21	0,11
12	>mbo	lbo	105	64,7	9,50	0,47	0,83	29	60,6	10,5	0,05	0,39
13	mavo-vwo	ond. mavo-vwo	40	66,2	11,8	0,61	0,97	34	56,6	10,6	-0,36	-0,05
14	mbo	ond. mavo-vwo	52	65,0	10,3	0,48	0,85	16	61,5	13,5	0,13	0,47
15	>mbo	ond. mavo-vwo	23	68,4	11,6	0,83	1,22	14	53,6	16,3	-0,65	-0,36
16	mavo-vwo	mavo-vwo	243	64,4	9,70	0,44	0,79	53	59,4	10,4	-0,08	0,25
17	mbo	mavo-vwo	201	65,6	9,70	0,56	0,92	29	61,1	10,4	0,09	0,44
18	>mbo	mavo-vwo	163	68,3	9,50	0,84	1,22	45	60,5	8,7	0,04	0,38
19	mbo	mbo	1023	65,1	9,90	0,50	0,83	115	60,9	10,5	0,07	0,40
20	hbo	mbo	694	67,1	10,2	0,70	1,03	79	61,7	8,2	0,16	0,52
21	wo	mbo	102	68,3	10,7	0,81	1,18	33	61,4	10,8	0,12	0,47
22	hbo	hbo	537	68,3	10,2	0,81	1,15	51	61,8	8,1	0,17	0,52
23	wo	hbo	269	69,4	10,9	0,91	1,25	45	61,0	9,1	0,09	0,43
24	wo		209	70,2	10,1	1,01	1,38	73	61,5	8,0	0,14	0,49
Totaal gewicht 0			4111	66,6	10,3			767	60,0	9,9		

In de eerste plaats vallen de relatief lage gemiddelde scores van de allochtonen weer op. Bij elke opleidingscombinatie liggen ze ver onder die van de autochtonen. Het verschil is nog groter dan we eerder bij rekenen zagen (Tabel 4.6).

Verder zien we aan de effectgroottes dat bij de autochtone leerlingen alleen de gemiddelde taalscore bij de combinatie ‘een ouder mbo, de andere ouder lager onderwijs’ niet afwijkt van die van de 0,3-leerlingen. Bij alle andere opleidingscategorieën liggen de scores van de autochtone leerlingen (veel) hoger dan die van de gewichten-leerlingen.

Voor allochtone leerlingen zonder gewicht geldt dat ongeacht de opleidingscombinatie, de gemiddelde taalscores op hetzelfde of een lager niveau liggen dan die van de 0,3-leerlingen. De gemiddelde scores van een aantal combinaties (nr. 7, 8, 10 en 11) liggen zelfs op het niveau van de 1,2-leerlingen.

De vergelijking van de effectgroottes in 1999, 2003, 2008 en 2011 in Tabel 4.9 laat zien dat de gemiddelde taalscore van autochtone leerlingen van wie de ene ouder lager onderwijs heeft gevolgd en de andere mbo, niet alleen in 2011 maar ook in 2003 en 2008 gelijk is aan (2003) of lager is dan (2008) de score van de 0,3-leerlingen. Vóór 2011 gold dat ook voor de combinatie 'een ouder lager onderwijs, de ander mavo, havo of vwo', maar in 2011 niet meer. De taalscores van allochtone leerlingen zonder gewicht liggen al sinds 1999 op hetzelfde of op een lager niveau dan die van de 0,3-leerlingen.

Tabel 4.9 – Taalvaardigheid van autochtone en allochtone leerlingen in groep 2 in de periode 1999 -2011: effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3, uitgesplitst naar opleidingscombinaties van de ouders

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	Autochtoon				Allochtoon			
			1999	2003	2008	2011	1999	2003	2008	2011
7	mavo-vwo	lo	0,17	0,02	-0,15	0,77	-0,59	-0,55	-0,57	-0,31
8	mbo	lo	0,34	0,02	-0,22	-0,06	-0,57	-0,74	-0,55	-0,50
9	>mbo	lo	0,83	0,34	0,39	0,42	-1,00	-0,62	-0,37	-0,05
10	mavo-vwo	lbo	0,43	0,44	0,31	0,35	-0,50	-0,14	-0,26	-0,27
11	mbo	lbo	0,32	0,47	0,28	0,53	-0,18	-0,41	-0,20	-0,21
12	>mbo	lbo	0,29	0,43	0,42	0,47	-0,37	-0,25	-0,21	0,05
13	mavo-vwo	ond. mavo-vwo	0,40	0,56	0,41	0,61	-0,29	-0,33	-0,29	-0,36
14	mbo	ond. mavo-vwo	0,40	0,49	0,48	0,48	-0,27	-0,18	-0,36	0,13
15	>mbo	ond. mavo-vwo	0,50	0,36	0,59	0,83	-0,38	-0,14	-0,25	-0,65
16	mavo-vwo	mavo-vwo	0,48	0,64	0,41	0,44	-0,22	-0,11	-0,27	-0,08
17	mbo	mavo-vwo	0,48	0,59	0,47	0,56	-0,08	-0,18	-0,17	0,09
18	>mbo	mavo-vwo	0,6	0,82	0,55	0,84	0,19	0,14	0,09	0,04
19	mbo	mbo	0,46	0,58	0,46	0,50	-0,15	-0,12	-0,24	0,07
20	hbo	mbo	0,59	0,81	0,58	0,70	0,28	0,36	0,07	0,16
21	wo	mbo	0,77	0,82	0,66	0,81	0,11	0,08	-0,12	0,12
22	hbo	hbo	0,69	1,04	0,71	0,81	0,26	0,14	-0,01	0,17
23	wo	hbo	0,72	1,02	0,69	0,91	0,20	0,22	0,36	0,09
24	wo	wo	0,80	1,06	0,76	1,01	0,08	0,12	0,16	0,14

4.4 De prestaties van leerlingen met en zonder gewicht in groep 8

Hoewel de gewichten aan het begin van het basisonderwijs worden toegekend (en wanneer de thuissituatie verandert, doordat de ouders bijvoorbeeld nog een hogere opleiding hebben gevolgd of een andere lager of hoger opgeleide partner krijgen, niet meer worden aangepast), is het interessant na te gaan of deze aan het eind van het

basisonderwijs (nog) een relatie hebben met de prestaties van de leerlingen. Zoals uit de vorige paragraaf bleek, zijn de gemiddelde prestaties van de autochtone leerlingen zonder gewicht in groep 2 bij alle opleidingscombinaties hoger dan die van de gewichtenleerlingen. Is dat in groep 8 ook zo?

Aangezien de gedetailleerde informatie over het opleidingsniveau van de ouders (uit de vragenlijst voor ouders uit eerdere metingen) ook van de leerlingen in groep 8 bekend is, kunnen we dat ook voor deze groep nagaan. De resultaten staan in Bijlage 2.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de gemiddelde prestaties van de autochtone leerlingen van ouders uit alle opleidingscategorieën in 2011 boven die van de gewichtenleerlingen liggen. Alleen twee combinaties met lager onderwijs presteren op hetzelfde niveau als de gewichtenleerlingen, maar daarbij gaat het om zeer kleine aantallen.

Bij de allochtonen corresponderen de prestaties in groep 8 veel beter dan in groep 2 met het gewicht van de leerlingen. Er zijn bij de allochtone leerlingen zónder gewicht nauwelijks opleidingscombinaties waarbij de gemiddelde rekenscores op of onder het niveau liggen van die van de gewichtenleerlingen. Bij taal komt dat wel vaker voor, maar ook hier veel minder dan in groep 2. In ander onderzoek is geconstateerd dat de relatieve positie van de allochtonen gedurende het basisonderwijs beter wordt (Driessen, 2012). Onze bevinding wijst eveneens in die richting, met de kanttekening dat groep 2 en groep 8 twee verschillende cohorten zijn en niet zondermeer met elkaar vergeleken kunnen worden.¹⁰

4.5 Conclusie

De vraag in dit hoofdstuk was in hoeverre de taal- en rekenprestaties van leerlingen zonder gewicht afwijken van die van de gewichtenleerlingen en bij welke opleidingscombinaties van de ouders dat het geval is. Daarbij zijn de autochtone en allochtone leerlingen apart bekeken. De conclusie is dat de autochtone leerlingen zonder gewicht

¹⁰ Kijken we bijvoorbeeld naar de samenstelling van de cohorten naar herkomstland, dan zien we dat het aandeel leerlingen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond in groep 8 groter is dan in groep 2. In groep 2 is daarentegen het aandeel leerlingen uit Somalië, Afghanistan en overige niet-westerse landen groter.

bij alle opleidingscombinaties op taal en rekenen hoger scoren dan de gewichtenleerlingen (m.u.v een categorie met zeer weinig leerlingen). Dit was in 2011 zo, maar ook in de periode daarvoor. In de verhouding tussen de criteria van de gewichtenregeling en de prestaties van de leerlingen in groep 2 is wat dat betreft niets veranderd.

De allochtone leerlingen zonder gewicht scoren daarentegen bij taal en rekenen op hetzelfde niveau of lager dan de 0,3- en/of 1,2-leerlingen. Dat geldt voor alle opleidingscombinaties, uitgezonderd de rekenprestaties van leerlingen van wie de ouders allebei een hbo- of wo-opleiding hebben. Dit beeld zien we niet alleen in 2011, maar ook in de periode 1999-2008. Deze bevinding heeft derhalve niets te maken met de stijging van het opleidingsniveau, maar met het gegeven dat naast opleidingsniveau ook etniciteit nog steeds een groot effect heeft op de prestaties van de kinderen.

Voor groep 8 geldt dat de gemiddelde prestaties van de autochtone leerlingen van ouders uit alle opleidingscategorieën (m.u.v. twee kleine categorieën) in 2011 boven die van de gewichtenleerlingen liggen. Bij de allochtonen corresponderen de prestaties in groep 8 veel beter dan in groep 2 met het gewicht van de leerlingen. Er zijn bij de allochtone leerlingen zónder gewicht nauwelijks opleidingscombinaties waarbij de gemiddelde rekenscores op of onder het niveau liggen van die van de gewichtenleerlingen. Bij taal komt dat wel vaker voor, maar ook hier veel minder dan in groep 2.

Literatuur

- Besluit bekostiging WPO (2013). *Besluit van 21 oktober 1985, houdende regelen betreffende de bekostiging van basisscholen* [11-03-2013]. http://wetten.overheid.-nl/BWBR0003862/geldigheidsdatum_11-03-2013.
- Bosker, R., & Guldemon, H. (2004). *Een herijking van de gewichtenregeling*. Groningen: GION.
- Bosker, R., Mulder, L., & Glas, C. (2001). Naar een nieuwe gewichtenregeling? In Onderwijsraad, *Met 't oog op onderwijsachterstanden*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Bronneman-Helmers, R. (2011). *Overheid en onderwijsbestel. Beleidsvorming rond het Nederlandse onderwijsstelsel*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- CFI (2008). *Nieuwe gewichtenregeling basisonderwijs. April 2008*. Zoetermeer: Auteur.
- Claassen, A., & Mulder, L. (2011). *Een afgewogen weging? De effecten van de gewijzigde gewichtenregeling in het basisonderwijs*. Nijmegen: ITS.
- Coe, R. (2002). *It's the effect size, stupid! What effect size is and why it is important*. Paper Annual conference British Educational Research Association, Exeter (UK), 12-14 september 2002.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cohen, J. (1992). A Power Primer. *Psychological Bulletin*, 112(1) 155-159.
- DUO (2013). *Toelichting Gewichtenregeling basisonderwijs* [29-04-2013]. http://duo.nl/Images/Toelichting,%20gewichtenregeling%20basisonderwijs,%2029%20april%202013_tcm7-39943.pdf.
- Driessen, G. (2009). *Prestaties, gedrag en houding van basisschoolleerlingen. Stand van zaken in 2008 en ontwikkelingen sinds 2001*. Nijmegen: ITS.
- Driessen, G. (red.) (2012). *De doelgroep leerlingen van het onderwijsachterstandenbeleid: Ontwikkelingen in prestaties en het advies voortgezet onderwijs*. Nijmegen: ITS.
- Driessen, G. (2012). Combating ethnic educational disadvantage in the Netherlands. An analysis of policies and effects. In C. Kassimeris & M. Vryonides (eds.), *The politics of education. Challenging multiculturalism* (pp. 31-51). New York: Routledge.
- Driessen, G. (2013). *De bestrijding van onderwijsachterstanden Een review van opbrengsten en effectieve aanpakken*. Nijmegen: ITS.
- Driessen, G., & Merry, M. (2014). Trends in educational disadvantage in Dutch primary school. *Educational Review*, 66(3) 276-292.

- Driessen, G., Langen, A. van, & Vierke, H. (2000). *Basisonderwijs: Veldwerkverslag, leerlinggegevens en oudervragenlijsten. Basisrapportage PRIMA-cohortonderzoek. Derde meting 1998/99*. Nijmegen: ITS.
- Driessen, G., Langen, A. van, & Vierke, H. (2004). *Basisonderwijs: Veldwerkverslag, leerlinggegevens en oudervragenlijsten. Basisrapportage PRIMA-cohortonderzoek. Vijfde meting 2002-2003*. Nijmegen: ITS.
- Driessen, G., Mulder, L., & Roeleveld, J. (2012). *Cohortonderzoek COOL⁵⁻¹⁸. Technisch rapport basisonderwijs, tweede meting 2010/11*. Nijmegen: ITS/ Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Driessen, G., Mulder, L., Ledoux, G., Roeleveld, J., & Veen, I. van der (2009). *Cohortonderzoek COOL⁵⁻¹⁸. Technisch rapport basisonderwijs, eerste meting 2007/08*. Nijmegen: ITS/ Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Gijsberts, M. (2006). De afnemende invloed van etnische concentratie op schoolprestaties in het basisonderwijs, 1988-2002. *Sociologie*, 2, 157-177.
- Guldmond, H., & Bosker, R. (2006). *Onderwijsachterstanden en ontwikkeling in leerprestaties*. Groningen: GION.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London & New York: Routledge.
- Herweijer, L. (2009). *Making up the gap. Migrant education in the Netherlands*. Den Haag: SCP.
- Herweijer, L. (2011). *Gemengd leren. Etnische diversiteit en leerprestaties in het basis- en voortgezet onderwijs*. Den Haag: SCP.
- Hollenberg, J., & Lubbe, M. van der (2011). *Toetsen op school. Primair Onderwijs*. Arnhem: Cito.
- Jungbluth, P., Peetsma, & Roeleveld, J. (1996). *Leerlingprestaties en leerlinggedrag in het primair onderwijs*. Ubbergen: Tandem Felix.
- Koopman, P. (2002). *Cum grano salis: De omrekening van PRIMA-rekenvaardigheidsscore naar de LVS-rekenvaardigheidsscore*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Langen, A. van, & Suhre, C. (2001). *Ontwikkelingen in de schoolloopbanen van achterstandsl leerlingen. Vergelijkende analyses van een aantal leerlingcohorten in basis- en voortgezet onderwijs*. Nijmegen: ITS.
- Ledoux, G., & Veen, A. (2009). *Beleidsdoorlichting onderwijsachterstandenbeleid. Periode 2002-2008*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Mulder, L., & Meijnen, W. (2013.). *Onderwijsachterstanden in de BOPO-periode 2009-2012. Een reviewstudie*. Nijmegen: ITS.

- Mulder, L., Roeleveld, J., Veen, I. van der, & Vierke, H. (2005). *Onderwijsachterstanden tussen 1988 en 2002. Ontwikkelingen in basis- en voortgezet onderwijs*. Nijmegen/Amsterdam: ITS/SCO-Kohnstamm Instituut.
- Mulder, L., Fettelaar, D., Schouwenaar, I., Ledoux, G., Dijkers, L. & E. Kuiper. (2014). *De achterstand van autochtone doelgroep leerlingen. Oorzaken en aanpak*. Nijmegen/Amsterdam: ITS/Kohnstamm Instituut.
- Onderwijsraad (2002). *Over leerlinggewichten en schoolgewichten. Advies*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2009). *De stand van educatief Nederland. Advies*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Roeleveld, J. (2002). De kwaliteit van het basisonderwijs: dalen de Cito-scores? *Pedagogische Studiën*, 79(3) 389-403
- Roeleveld, J., Driessen, G., Ledoux, G., Cuppen, J., & Meijer, J. (2011). *Doelgroep leerlingen in het basisonderwijs. Historische ontwikkeling en actuele situatie*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Stevens, P., Clycq, N., Timmerman, C., & Van Houtte, M. (2011). Researching race/ethnicity and educational inequality in the Netherlands: A critical review of the research literature between 1980 and 2008. *British Educational Research Journal*, 37, 5-43.
- Tolsma, J., & Wolbers, M. (2012). *Naar een open samenleving? Recente ontwikkelingen in sociale stijging en daling in Nederland*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Vierke, H. (1995). *De PRIMA-toetsen gecalibreerd. De ontwikkeling van vaardigheidsscores over de leerjaren heen op basis van de jaargroep toetsen in het cohort primair onderwijs (PRIMA)*. Nijmegen: ITS.
- Vogels, R., & Bronnemans-Helmers, R. (2003). *Autochtone achterstandsleerlingen: een vergeten groep*. Den Haag: SCP.

Bijlage 1

Tabel B1.1 – Rekenvaardigheid groep 2 naar opleidingscombinatie vader – moeder in de periode 1995-2011 (percentielscores)

Opleiding vader	Opleiding moeder				eta
	Lo	Lbo	Mbo	Hbo/wo	
<i>1995</i>					0,286
Lo	34	41	44	--	
Lbo	36	45	52	57	
Mbo	41	51	56	61	
Hbo/wo	--	53	61	62	
<i>1999</i>					0,311
Lo	29	39	44	--	
Lbo	34	42	51	58	
Mbo	39	49	54	58	
Hbo/wo	--	56	57	61	
<i>2003</i>					0,291
Lo	33	33	37	--	
Lbo	38	43	51	56	
Mbo	36	51	53	59	
Hbo/wo	--	53	58	62	
<i>2008</i>					0,251
Lo	35	31	43	.	
Lbo	38	43	48	57	
Mbo	38	45	51	58	
Hbo/wo	--	50	56	60	
<i>2011</i>					0,256
Lo	32	28	36	--	
Lbo	36	40	49	51	
Mbo	36	46	50	54	
Hbo/wo	.	47	55	59	
<i>Trend</i>					
Lo	0,076	-0,786	-0,342	--	
Lbo	0,142	-0,206	-0,227	-0,319	
Mbo	-0,237	-0,376	-0,383	-0,333	
Hbo/wo	--	-0,405	-0,285	-0,212	

Tabel B1.2 – Rekenvaardigheid groep 8 naar opleidingscombinatie vader – moeder in de periode 1995-2011 (percentielscores)

Opleiding vader	Opleiding moeder				eta
	Lo	Lbo	Mbo	Hbo/wo	
<i>1995</i>					0,305
Lo	33	34	45	--	
Lbo	39	45	52	51	
Mbo	42	52	57	56	
Hbo/wo	--	58	60	63	
<i>1999</i>					0,315
Lo	37	32	42	--	
Lbo	35	42	50	55	
Mbo	48	49	54	61	
Hbo/wo	--	51	59	65	
<i>2003</i>					0,323
Lo	34	38	43	--	
Lbo	37	41	48	57	
Mbo	43	48	53	60	
Hbo/wo	--	51	59	65	
<i>2008</i>					0,300
Lo	40	38	41	--	
Lbo	35	40	48	55	
Mbo	39	44	52	60	
Hbo/wo	--	55	59	64	
<i>2011</i>					0,324
Lo	33	36	43	--	
Lbo	39	37	45	51	
Mbo	49	40	49	59	
Hbo/wo	--	49	58	64	
<i>Trend</i>					
Lo	0,200	0,310	-0,116	--	
Lbo	-0,042	-0,395	-0,354	-0,160	
Mbo	0,033	-0,674	-0,446	0,001	
Hbo/wo	--	-0,363	-0,086	0,013	

Tabel B1.3 – Taalvaardigheid groep 2 naar opleidingscombinatie vader – moeder in de periode 1995-2011 (percentielscores)

Opleiding vader	Opleiding moeder				eta
	Lo	Lbo	Mbo	Hbo/wo	
<i>1995</i>					0,304
Lo	28	37	47	--	
Lbo	38	46	54	59	
Mbo	34	52	55	60	
Hbo/wo	--	51	59	61	
<i>1999</i>					0,313
Lo	27	43	42	--	
Lbo	33	44	52	59	
Mbo	32	50	54	60	
Hbo/wo	--	55	57	60	
<i>2003</i>					0,357
Lo	27	33	32	--	
Lbo	28	42	51	55	
Mbo	29	53	54	61	
Hbo/wo	--	53	59	63	
<i>2008</i>					0,289
Lo	28	33	40	--	
Lbo	31	44	50	51	
Mbo	30	48	52	58	
Hbo/wo	--	51	57	59	
<i>2011</i>					0,307
Lo	25	28	34	--	
Lbo	27	40	50	49	
Mbo	27	46	50	59	
Hbo/wo	--	52	54	60	
<i>Trend</i>					
Lo	-0,088	-0,613	-0,543	--	
Lbo	-0,559	-0,261	-0,243	-0,737	
Mbo	-0,393	-0,307	-0,307	-0,128	
Hbo/wo	--	-0,105	-0,288	-0,105	

Tabel B1.4 – Taalvaardigheid groep 8 naar opleidingscombinatie vader – moeder in de periode 1995-2011 (percentielscores)

Opleiding vader	Opleiding moeder				eta
	Lo	Lbo	Mbo	Hbo/wo	
<i>1995</i>					0,387
Lo	26	36	43	--	
Lbo	34	44	51	53	
Mbo	41	54	58	61	
Hbo/wo	--	55	62	67	
<i>1999</i>					0,359
Lo	31	32	44	--	
Lbo	32	42	52	56	
Mbo	42	49	55	60	
Hbo/wo	--	53	61	66	
<i>2003</i>					0,369
Lo	27	44	37	--	
Lbo	31	42	50	58	
Mbo	37	50	55	61	
Hbo/wo	--	50	59	66	
<i>2008</i>					0,377
Lo	33	38	42	--	
Lbo	31	38	46	53	
Mbo	39	43	53	62	
Hbo/wo	--	54	60	68	
<i>2011</i>					0,357
Lo	29	34	43	--	
Lbo	34	38	44	55	
Mbo	38	40	49	59	
Hbo/wo	--	51	56	67	
<i>Trend</i>					
Lo	0,258	0,171	-0,015	--	
Lbo	-0,155	-0,398	-0,482	-0,108	
Mbo	-0,205	-0,753	-0,425	-0,088	
Hbo/wo	--	-0,144	-0,275	0,035	

Tabel B2.1 – Verdeling van opleidingscombinaties binnen gezinnen (groep 8, 2011; procenten)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	Gewicht	2011 (%)
1	lo	lo	1,2	3,1
2	lo	lbo	1,2	1,1
3	lo	onderb. mavo-vwo	1,2	0,3
			Totaal 1,2	4,6
4	lbo	lbo	0,3	6,9
5	lbo	onderb. mavo-vwo	0,3	1,3
6	onderb. mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	0,3	1,4
			Totaal 0,3	9,6
7	mavo-vwo	lo	0	0,8
8	mbo	lo	0	0,5
9	>mbo	lo	0	0,4
10	mavo-vwo	lbo	0	5,0
11	mbo	lbo	0	6,1
12	>mbo	lbo	0	2,5
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	0	1,5
14	mbo	onderb. mavo-vwo	0	1,2
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	0	0,7
16	mavo-vwo	mavo – vwo	0	6,9
17	mbo	mavo – vwo	0	5,3
18	>mbo	mavo – vwo	0	4,4
19	mbo	mbo	0	17,8
20	hbo	mbo	0	11,8
21	wo	mbo	0	2,1
22	hbo	hbo	0	9,4
23	wo	hbo	0	5,0
24	wo	wo	0	4,6
			Totaal 0	85,9

Tabel B2.2 – Rekenvaardigheid naar opleidingscombinaties van ouders, en effect-groottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 8, 2011)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
1	lo	lo	300	104,7	13,2		
2	lo	lbo	112	105,8	12,2		
3	lo	onderb. mavo-vwo	32	102,1	13,5		
		Totaal gewicht 1,2	444	104,7	13,0		
4	lbo	lbo	456	102,8	12,4		
5	lbo	onderb. mavo-vwo	89	107,2	11,4		
6	onderb. mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	100	105,4	13,6		
		Totaal gewicht 0,3	645	103,8	12,5		
7	mavo-vwo	lo	58	107,8	12,9	0,32	0,24
8	mbo	lo	46	108,4	10,0	0,37	0,29
9	>mbo	lo	29	111,0	9,0	0,59	0,49
10	mavo-vwo	lbo	294	108,2	13,3	0,35	0,27
11	mbo	lbo	350	108,3	12,3	0,36	0,28
12	>mbo	lbo	141	110,4	12,3	0,53	0,44
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	95	109,5	12,3	0,46	0,37
14	mbo	onderb. mavo-vwo	75	109,6	10,9	0,47	0,39
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	44	110,2	11,7	0,52	0,43
16	mavo-vwo	mavo – vwo	418	108,3	12,1	0,37	0,28
17	mbo	mavo – vwo	299	111,0	12,1	0,59	0,50
18	>mbo	mavo – vwo	219	112,2	12,8	0,67	0,58
19	mbo	mbo	949	109,5	12,6	0,46	0,38
20	hbo	mbo	600	113,6	12,4	0,79	0,70
21	wo	mbo	105	114,7	11,4	0,88	0,78
22	hbo	hbo	453	114,6	12,8	0,85	0,76
23	wo	hbo	241	116,3	10,6	1,04	0,95
24	wo	wo	198	117,7	12,8	1,11	1,00
		Totaal gewicht 0	4614	111,3	12,6		

Tabel B2.3 – Taalvaardigheid naar opleidingscombinaties van de ouders, en effect-groottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 8, 2011)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
1	lo	lo	226	41,4	17,1		
2	lo	lbo	83	44,0	16,5		
3	lo	onderb. mavo-vwo	27	39,7	16,8		
		Totaal gewicht 1,2	336	41,9	16,9		
4	lbo	lbo	312	44,1	16,4		
5	lbo	onderb. mavo-vwo	65	46,2	16,5		
6	onderb. mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	70	48,4	20,0		
		Totaal gewicht 0,3	447	45,1	17,1		
7	mavo-vwo	lo	49	45,6	15,5	0,03	0,22
8	mbo	lo	28	51,8	20,1	0,39	0,58
9	>mbo	lo	26	48,2	19,3	0,18	0,37
10	mavo-vwo	lbo	201	50,4	17,1	0,32	0,50
11	mbo	lbo	257	50,2	16,6	0,30	0,49
12	>mbo	lbo	102	52,2	16,4	0,42	0,61
13	mavo-vwo	onderb. mavo-vwo	69	53,0	17,7	0,47	0,66
14	mbo	onderb. mavo-vwo	53	48,5	19,9	0,20	0,38
15	>mbo	onderb. mavo-vwo	32	56,3	17,4	0,66	0,85
16	mavo-vwo	mavo – vwo	272	52,2	17,9	0,41	0,59
17	mbo	mavo – vwo	219	55,6	19,6	0,59	0,76
18	>mbo	mavo – vwo	162	58,0	17,3	0,76	0,95
19	mbo	mbo	718	52,8	18,0	0,44	0,62
20	hbo	mbo	414	59,2	17,3	0,82	1,01
21	wo	mbo	73	61,8	19,0	0,97	1,15
22	hbo	hbo	312	61,6	20,2	0,90	1,06
23	wo	hbo	164	68,3	21,4	1,27	1,43
24	wo	wo	143	67,8	17,2	1,33	1,53
		Totaal gewicht 0	3294	55,9	19,0		

Tabel B2.4 – Rekenvaardigheid van autochtone en allochtone leerlingen naar opleidingscombinaties van de ouders, en effectgroottes van gewicht 0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 8, 2011)

	Ouder 1	Ouder 2	Autochtoon				Allochtoon					
			n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
7	mavo-vwo	lo	22	105,9	14,7	0,17	0,09	36	108,9	11,8	0,41	0,33
8	mbo	lo	11	107,7	6,70	0,31	0,23	35	108,6	10,9	0,39	0,30
9	>mbo	lo	5	103,6	4,90	-0,02	-0,09	23	112,9	8,9	0,74	0,64
10	mavo-vwo	lbo	242	108,8	13,3	0,40	0,31	46	106,1	12,7	0,18	0,10
11	mbo	lbo	297	108,4	12,4	0,37	0,29	44	107,8	12,7	0,32	0,24
12	>mbo	lbo	120	110,9	12,1	0,57	0,48	21	107,4	13,1	0,28	0,20
13	mavo-vwo	ond. mavo-vwo	58	109,2	12,2	0,43	0,35	36	109,4	12,4	0,45	0,36
14	mbo	ond. mavo-vwo	49	110,1	9,7	0,51	0,42	26	108,7	12,9	0,39	0,31
15	>mbo	ond. mavo-vwo	25	112,3	8,9	0,69	0,59	19	107,5	14,3	0,30	0,21
16	mavo-vwo	mavo-vwo	315	109,1	11,5	0,43	0,35	91	105,6	13,7	0,15	0,07
17	mbo	mavo-vwo	256	110,9	12,3	0,57	0,48	40	112,4	11,3	0,69	0,60
18	>mbo	mavo-vwo	174	113,3	12,3	0,76	0,67	42	107,3	13,6	0,28	0,19
19	mbo	mbo	854	109,7	12,4	0,47	0,39	83	107,9	14,3	0,32	0,24
20	hbo	mbo	552	114,1	12,3	0,83	0,74	43	107,9	12,3	0,33	0,25
21	wo	mbo	82	114,3	10,2	0,86	0,76	21	117,3	14,9	1,08	0,97
22	hbo	hbo	404	115,1	12,7	0,90	0,81	44	110,5	12,8	0,53	0,44
23	wo	hbo	207	116,8	10,6	1,08	0,99	27	112,0	11,5	0,66	0,56
24	wo	wo	145	118,7	11,4	1,21	1,11	39	114,3	17,6	0,82	0,72
Totaal gewicht 0			3818	111,8	12,5			716	109,0	13,3		

Tabel B2.5 – Taalvaardigheid van autochtone en allochtone leerlingen naar opleidingscombinaties van de ouders, en effectgroottes van gewicht 0,0 ten opzichte van gewicht 0,3 en 1,2 (groep 8, 2011)

Nr.	Ouder 1	Ouder 2	Autochtoon					Allochtoon				
			n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2	n	gem.	sd	ES 0,3	ES 1,2
7	mavo-vwo	lo	19	50,4	15,0	0,32	0,51	30	42,6	15,3	-0,15	0,04
8	mbo	lo	8	53,7	19,1	0,51	0,70	19	51,6	21,4	0,38	0,57
9	>mbo	lo	7	44,4	17,5	-0,04	0,15	19	49,6	20,2	0,26	0,45
10	mavo-vwo	lbo	167	51,5	16,7	0,38	0,57	28	44,1	16,9	-0,06	0,13
11	mbo	lbo	220	50,9	16,7	0,35	0,54	29	42,9	15,5	-0,13	0,06
12	>mbo	lbo	88	55,0	15,2	0,59	0,79	14	34,4	12,7	-0,63	-0,45
13	mavo-vwo	ond. mavo-vwo	38	53,7	15,8	0,51	0,71	30	51,1	19,3	0,35	0,54
14	mbo	ond. mavo-vwo	33	52,3	15,9	0,43	0,62	20	42,2	24,3	-0,17	0,02
15	>mbo	ond. mavo-vwo	16	65,6	15,2	1,21	1,41	15	46,7	15,0	0,10	0,29
16	mavo-vwo	mavo-vwo	203	53,7	16,6	0,51	0,70	56	47,4	21,9	0,13	0,31
17	mbo	mavo-vwo	188	56,6	20,5	0,64	0,81	25	50,1	12,6	0,30	0,50
18	>mbo	mavo-vwo	130	59,9	17,0	0,87	1,06	29	49,6	17,0	0,26	0,46
19	mbo	mbo	637	53,1	18,0	0,45	0,63	70	49,3	17,5	0,25	0,44
20	hbo	mbo	385	59,4	17,2	0,84	1,03	24	53,9	17,7	0,52	0,71
21	wo	mbo	58	59,8	17,2	0,87	1,06	13	71,0	25,6	1,50	1,69
22	hbo	hbo	281	62,4	19,9	0,95	1,12	27	53,5	21,9	0,49	0,67
23	wo	hbo	138	68,8	22,2	1,29	1,45	19	64,9	18,8	1,16	1,35
24	wo	wo	106	68,9	16,5	1,41	1,61	24	60,7	18,7	0,92	1,11
		Totaal gewicht 0	2722	56,9	18,7			491	49,7	19,6		